

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Panovníci III. dynastie urské

Kamila Huňátová

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Panovníci III. dynastie urské

Kamila Huňátová

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Petr Charvát, DrSc.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1	ÚVOD	1
2	SITUACE PŘED NÁSTUPEM III. DYNASTIE URSKÉ.....	3
	2.1 Akkadské období.....	3
	2.2 Gutejci	4
	2.3 Gudea a Utuchegal	5
3	UR-NAMMU	6
	3.1 Vzestup moci a správa státu.....	6
	3.2 Stavební činnost.....	10
	3.3 Válečná tažení.....	13
4	ŠULGI.....	15
	4.1 Správa říše	15
	4.2 Kultovní a stavební činnost	16
	4.3 Zbožštění panovníka	17
	4.4 Válečná tažení.....	18
5	AMAR-SÍN.....	23
	5.1 Vzestup a stavební činnost.....	23
	5.2 Tažení	26
6	ŠU-SÍN	28

6.1	Nástup na trůn a stavební činnost	28
6.2	Vojenská tažení.....	29
7	IBBI-SÍN.....	33
7.1	Vojenská tažení a pád říše.....	34
8	NÁŘEK NAD ZKÁZOU URU	39
9	ZÁVĚR	41
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	43
11	RESUMÉ	46
12	PŘÍLOHY.....	47
12.1	Seznam příloh.....	47
12.2	Přílohy.....	48

1 ÚVOD

Sumer se rozkládal v jižní části Mezopotámie mezi řekami Eufrat a Tigris. Sumerové zde vytvořili vyspělou civilizaci, která byla založena na zemědělství. Po výstavbě zavlažovacích kanálů a dalších vynálezech, které usnadňovaly práci na polích, se osady začaly rozrůstat v města. Během mnoha staletí se zde vystřídaly mnohé vládnoucí dynastie. Poslední vládnoucí dynastie v Sumeru byla III. dynastie z Uru.

Cílem této práce je popsat období vlády III. dynastie z Uru, jež vládla v letech 2112- 2004 př.n.l., s ohledem na jednotlivé panovníky a jejich budování a správu říše, stavební a kultovní činnost a válečná tažení. Do této dynastie patří celkem pět panovníků. Za zakladatele III. dynastie z Uru je považován Ur-Nammu, jenž vládl osmnáct let. Následován byl synem Šulgim, jehož vláda trvala téměř půl století, tedy čtyřicet osm let a jenž je bezpochyby nejvýznamnějším panovníkem této dynastie. Po jeho smrti se vlády ujal jeho syn Amar-Sín a vládl devět let. U následujícího panovníka Šu-Sína není jisté, zda byl synem nebo bratrem Amar-Sína. S odkazem na jednotlivé prameny uvádím, že byl jeho synem. Jeho vláda také netrvala dlouho, vládl také devět let. Pátým a posledním panovníkem byl Ibbi-Sín, který vládl dvacet čtyři let. Za jeho vlády se začala říše rozpadat jak vnitřně, kdy jednotlivé části říše přestaly uznávat Ibbi-Sínovu autoritu a postupně se začaly oddělovat a osamotňovat, následujícíce hospodářskou krizí, tak i ze strany vnější, kdy počet útoků ze strany amorejských kmenů na říši stále stoupal. Říše byla nakonec zničena Elamem, společně s Amorejci a Gutejci. Tímto končí vláda III. dynastie z Uru a i nejslavnější období urských dějin, během kterých Sumer vzkvétal.

Kapitoly jsou rozděleny chronologicky. Úvodní kapitola pojednává o situaci před nástupem III. dynastie z Uru. V tomto období se na území Babylonie rozkládaly jednotlivé městské státy, z nichž se nejvýznamnějším stal Lagaš, v němž vládla I. lagašská dynastie. Byl ve sporu se státem Umma, kde vládnul Lugalzagesi. Snažil se sjednotit Mezopotámii, ale byl poražen Sargonem Akkadským. Následuje období akkadské nadvlády, která je posléze ukončena

Gutejci. Jejich vláda byla vládou chaosu a devastace. Porazil je urucký vládce Utuchegal.

Následující kapitoly jsou věnovány jednotlivým panovníkům. Ve třetí kapitole je popsána vláda Ur-Nammua. Je zde popsána jeho cesta k moci, jeho rozsáhlá stavební činnost a válečná tažení. Pozornost je věnována i jeho zákoníku, který je považován za nejstarší zákoník lidstva. Čtvrtá kapitola je věnována jeho nástupci Šulgimu. Ten se v první polovině své vlády věnoval spíše věcem kultovním a organizačním. V druhé polovině své vlády se věnoval vojenským akcím. Jako první z panovníků této dynastie byl zbožštěn. Pátá kapitola shrnuje vládu Amar-Sína, jež trvala poměrně krátce. Stejně tak vládnul Šu-Sín, jemuž náleží kapitola šestá. V obou kapitolách jsou zmíněny jejich cesty na trůn, stavební činnosti a vojenská tažení. Sedmá kapitola se věnuje vládě Ibbi-Sína a následnému pádu říše. Poslední kapitola je věnována Nářku nad zkázou Uru, který popisuje dobytí říše.

Třetí dynastie urská je v jednotlivých pramenech označována různě. V této práci používám označení III. dynastie z Uru.

Vzhledem k nedostatku pramenů v českém jazyce je v práci čerpáno ze zdrojů cizojazyčných, zejména pak z publikací *Ur III period* od D. Frayna a *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit* od W. Sallabergera. Text je doplňován úryvky z dochovaných královských nálezů, přeložených do anglického jazyka.

2 SITUACE PŘED NÁSTUPEM III. DYNASTIE URSKÉ

V raně dynastickém období se v Babylonii začínají formovat městské státy. Na celém území Babylonie se rozkládalo asi třicet pět městských států s přilehlými oblastmi vesnic a obdělávané půdy, které od sebe oddělovala step, využívaná pro pastevectví. Na počátku třetího tisíciletí se Babylonie nacházela v období velkého nárůstu počtu obyvatel, které vyústilo v rozšiřování území jednotlivých městských států. Hranice dříve oddělených států zemědělskou a pasteveckou půdou se nyní těsně dotýkaly¹. Oblasti, které zůstaly volné, se staly předmětem sporu mezi státy². V pozdní fázi raně dynastického období se dostává do popředí městský stát Lagaš³, ze kterého pochází množství nápisů, pojednávajících o pohraničním sporu se sousedním státem Ummou, rozkládajícím se na sever od Lagaše⁴. Spor se týkal úrodné půdy a vodních zdrojů. Nejvýznamnější král I. lagašské dynastie, Eannatum, dosáhl velkých úspěchů v boji proti Ummě. Průběh konfliktu nechal vytesat do tzv. Supí stély⁵, ze které se dochovalo jen pár zlomků. Na této stéle se vedle reliéfního vyobrazení vyskytuje text, popisující historii sporů.⁶ Spory ukončil král Ummy, Lugalzagesi, který dobyl Lagaš. Později dobyl i další města, ale nepodařilo se mu sjednotit celou Babylonii, jelikož narazil na silného soupeře v podobě Sargona Akkadského⁷.

2.1 Akkadské období

Lugalzagesi byl při pokusu o sjednocení Mezopotámie poražen Sargonem Akkadským (2334-2279 př.n.l), který se posléze chopil moci, založil akkadský stát a sjednotil tak celou Babylonii⁸. Legenda o jeho narození praví, že byl prý tajně narozeným synem vysoké kněžky a otce neznal, tudíž byl neurozeného

¹ VAN DE MIEROOP, M. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 56.

² VAN DE MIEROOP, M. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 57.

³ NOVÁKOVÁ, N, PECHA L., RAHMAN, F. *Dějiny Mezopotámie.* str. 49.

⁴ VAN DE MIEROOP, M. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 59.

⁵ Příloha č. 1.

⁶ BRENTJES, B. *Zlatý věk lidstva.* str. 160.

⁷ NOVÁKOVÁ, N, PECHA L., RAHMAN, F. *Dějiny Mezopotámie.* str. 50-51.

⁸ GLASSNER, J-J. *Mezopotámie: 34. století př.n.l. až 539 př.n.l.* str. 25.

původu. Jeho cesta na vrchol byla rychlá. Za své sídelní město si zvolil Akkad⁹, jehož poloha nebyla dosud lokalizována. Odtud poté podnikal vojenská tažení do okolních zemí. Podle literárních textů sahalo jeho dobyté území od Středozemního moře až po Perský záliv.

Po Sargonově smrti se ujal vlády jeho syn Rimuš (2283-2275 př.n.l.), který musel čelit četným vzpourám. Dalším králem byl jeho bratr Maništušu (2274-2260 př.n.l.). Dalším významným králem se stal Narám-Sín (2259-2223 př.n.l.), který upevnil akkadskou moc. Vedl četná tažení na východ, sever a v Sýrii. Za vlády akkadských králů se rozvíjela ekonomika a řemeslná výroba, udržovali obchodní styky s ostatními zeměmi a jeho vláda se opírala o administrativní aparát, do kterého byli dosazováni blízcí lidé nebo příbuzní panovníků. Následovalo období rozbrojů uvnitř státu, kdy se jednotlivá města chtěla osamostatnit a zároveň přicházelo ohrožení z východu, odkud přicházeli Gutejci, kteří nakonec zničili město Akkad, a tím se akkadský stát rozpadl¹⁰.

2.2 Gutejci

Narám-Sínův syn, Šarkališarri, se ještě snažil situaci vyřešit, ale bylo již pozdě.¹¹ Akkadské armády byly poraženy, země zdevastovány a města zničena. Gutejci jsou popisováni jako krutí barbaři z hor. Někteří z nich se prohlásili králi v některých městských státech. Sumerský královský seznam uvádí jména jednadvaceti králů, vládnoucích přibližně devadesát let, z nichž každý král vládl jen pár let. Pro obyvatele Sumeru bylo toto období obdobím chaosu a devastace. Neovládali však úplně všechno území. Některá sumerská města, jako Uruk, Ur, Umma, Lagaš a Mari, dosáhly v tomto období určitého stupně nezávislosti. Z těchto nezávislých měst povstala „anti-gutejská“ hnutí, s cílem vypudit je pryč. Nejúspěšnějším velitelem tohoto hnutí byl Utuchegal z Uruku.¹² Gutejci se

⁹ Akkad- hlavní městostaroakkadské říše dnes neznámé polohy, snad na Tigridu mezi Sipparem a soutokem s Dijálou. (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 16).

¹⁰ NOVÁKOVÁ, N, PECHA L., RAHMAN, F. *Dějiny Mezopotámie*. str. 57-62.

¹¹ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 66.

¹² HAMBLIN, W. James. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 102-104.

považovali za dědice akkadské dynastie, ale nemohli ji nahradit, protože zde bylo několik městských vládců, kteří se chtěli prosadit. Nejznámější je stát Lagaš. Zakladatelem nové dynastie v Lagaši byl Ur-Bau. Ten měl tři zetě, jedním z nich byl Gudea.¹³

2.3 Gudea a Utuchegal

Gudea vládnul v letech 2155- 2122 př.n.l.¹⁴ Zanechal po sobě nápisy, zobrazující jeho náboženské aktivity, ve spojení se stavěním a přestavováním chrámů v Lagaši. Navzdory gutejské nadvládě, měl Gudea rozsáhlé obchodní kontakty.¹⁵ Gudea chtěl být vzpomínán jako tradiční panovník, pod jehož vládou si Lagaš užíval nezávislosti a prosperity. Netoužil po teritoriální expanzi, ale spíše po ekonomickém bohatství, získaném prostřednictvím obchodu a diplomatických vztahů¹⁶. Toto období je zlatým věkem kultury a díla, pocházející z tohoto období, se řadí k mistrovským dílům třetího tisíciletí¹⁷. Střediskem jeho říše bylo Girsu. Jeho nástupci už říši neudrželi, jelikož místa dříve ovládaná se osamostatnila. Zejména pak Uruk, jehož vládce Utuchegal si připisuje vítězství nad Gutejci, když porazil posledního gutejského krále Tirigana¹⁸. Navzdory tomuto věhlasnému vítězství ale neudržel svou moc nad Sumerem dlouho. Asi po sedmi letech vlády se trůnu zmocnil Ur-Nammu, jeden z jeho místodržících, který založil poslední důležitou sumerskou dynastii, nazývanou III. dynastie z Uru. Ten se prokázal jako schopný vojenský velitel, velký stavitel a výtečný administrátor, který taktéž vytvořil první zákoník v historii.¹⁹

¹³ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 66.

¹⁴ VAN DE MIEROOP, Marc. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 80.

¹⁵ Získával zlato z Anatólie a Egypta, stříbro z pohoří Taurus, cedrové dřevo z místa zvaného Amanus, měď z hor Zagros, diorit z Egypta, karneol z Etiopie a dřevo z Dilmunu. (KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 67).

¹⁶ SUTER C. E. *Gudeas' Temple building ; the representation of an early Mesopotamian ruler in text and image*. str. 26-28.

¹⁷ SODEN, W. von. *The ancient Orient: an introduction to the study of the ancient Near East*. str. 49, srov. s VAN DE MIEROOP, M. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 80.

¹⁸ HELLER, J. *Starověká náboženství: náboženské systémy starého Egypta, Mezopotámie a Kenaanu*. str. 132.

¹⁹ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 68.

3 UR-NAMMU

Ur-Nammu, jehož jméno znamená sumersky „hrdina bohyně Nammu“, vládl v letech 2112-2095 př.n.l.²⁰

3.1 Vzestup moci a správa státu

Sumerský královský seznam²¹ uvádí Ur-Nammua jako zakladatele III. dynastie z Uru, jenž vládl osmnáct let. Jeho původ i původ jeho dynastie je neznámý. Ur-Nammu byl možná bratrem Utuchegala z Uruku.²² Ten, jak již bylo zmíněno, porazil gutejského krále Tirigana v Ummě a ukončil nadvládu Gutejců v Mezopotámii. Ur-Nammu nejdříve vykonával funkci Utuchegalova místodržícího v Uru. Původ dynastie z Uruku hraje významnou roli v královské ideologii, neboť vedle náboženského centra Nippuru a hlavního města Uru měl, Uruk zvláštní kultovní význam pro krále III. dynastie z Uru. Sami se považovali za syny bohyně Ninsun. Vzestup a jeho cesta k moci nad Mezopotámií jsou dodnes neznámé.²³ Ur-Nammu se prohlásil nezávislým na svém bývalém pánovi Utuchegalovi. Během prvních let své vlády ovládal pouze malé území, které zahrnovalo město Ur a s největší pravděpodobností i okolní osady.²⁴ V tomto období se ve vlastních nápisech Ur-Nammu označuje jednoduše jako „*král Uru*“.²⁵

Jména roků jeho vlády jsou dochovány na tabulkách z Girsu. Historické prameny ukazují, že Ur-Nammu neměl Girsu pod svou nadvládou, když usedal na trůn. Pod jeho vládu se dostalo, až když porazil posledního krále II. dynastie z Lagaše a přisvojil si jeho území. Stalo se tak ve třetím roce jeho vlády, kdy podnikl tažení proti Lagaši a při té příležitosti zřejmě odvezl jejich obilí do Uru.

²⁰ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 397.

²¹ Sumerský královský seznam obsahuje seznam dynastií, vládnoucích od nejstarších časů do doby III. dynastie z Uru a I. Dynastie z Isinu. Je důležitou součástí pro mapování historického vývoje v Mezopotámii ve 3. tis. př.n.l. (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 195).

²² DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 13, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str.9-10 .

²³ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 132.

²⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 10.

²⁵ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 132.

Tento rok je pojmenován na základě této události jako „*rok, ...kdy bylo vymláceno obilí z Lagaše*“.²⁶ Není jisté, jestli bylo při sjednocování říše použito ozbrojené násilí, ale pravděpodobně tomu tak bylo v případě podmanění Lagaše.²⁷ Vojenskou sílu musel zřejmě použít při sjednocování říše na východě, severovýchodě a severu, ale severozápadní stranu zabezpečil sňatkovou politikou, kdy oženil svého syna Šulgiho s dcerou krále Mari²⁸, Taramuram, a vytvořil tím politickou alianci na ochranu obchodních cest. Dynastie králů v Mari tak byla po celou dobu vlády III. dynastie z Uru nezávislá.²⁹

V šestém roce vlády podnikl Ur-Nammu cestu do Nippuru, kde se pořádaly slavnostní korunovační ceremonie. V průběhu oslav vykonal úlitby bohu Enlilovi a na oplátku byl Enlil požádán, aby požehnal novému králi. Ur-Nammu byl řádně uznán králem³⁰ a slavnosti vyvrcholily Ur-Nammovým prohlášením sebe sama jako „*krále zemí Sumeru a Akkadu*“. Tak byla obnovena sumerská nadvláda nad sjednocenou Mezopotámií³¹.

Ur-Nammu se intenzivně věnoval výstavbě kanalizačního systému, zejména v okolí hlavního města Uru. To sloužilo nejen k zavlažování a lodní dopravě, ale i v případě potřeby k vysušování bažinatých oblastí. Tyto snahy dokazují jak texty k různým kanalizačním stavbám, tak i názvy některých let.³² Třináctý rok Ur-Nammovy vlády je pojmenován podle výstavby kanálu Iturungal, „*Rok, kdy byl vykopán kanál Iturungal*“. Výstavba tohoto kanálu je zmíněna ve dvou králových nápisech³³. Jeden z nich zní takto:

„1-3) *Pro bohyni Innanu, svou paní,*

²⁶ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 10.

²⁷ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 397.

²⁸ Mari- dnešní archeologická lokalita Tell Charírí, nacházející se 11 km severozápadně od Abú Kemálu v Sýrii (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 227).

²⁹ TETLOW, E. M. *Women, crime, and punishment in ancient law and society*. str. 10, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 134.

³⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 12.

³¹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 109.

³² SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 135.

³³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 17.

4-7) *Ur-Nammu, mocný muž, král Uru, Král zemí Sumeru a Akkadu,*

8-10) *vykopal pro ni kanál Iturungal, její milovaný kanál“.*³⁴

Druhý kanál je zasvěcen bohu Enlilovi.³⁵

Sedmnáctý rok vlády je poté nazýván „rok, kdy byl vykopán kanál A-Nintu“. Název je složen z božského jména Nintu, jednoho ze jmen narození bohyně Ninhursag.³⁶ Vytvořením zavlažovacích systémů položil základy pro zemědělství a dobré žití v celé zemi.³⁷ Součástí budování vodních cest bylo i provozování plaveb z Perského zálivu do Maganu.³⁸ Chaos za vlády Gutejců zamořil jak Mezopotámii, tak Perský záliv lupiči a piráty. Část úspěchu tkvěla ve vytvoření bezpečné cesty od jihu na sever a v pokračování obchodu s Maganem (Omán) v Perském zálivu. Toto obnovení pořádku a obchodu v Mezopotámii položilo základ pro ekonomickou a kulturní neo-sumerskou renesanci. Jedním z jeho cílů bylo vyčistit území od lupičů a pirátů a vytvořit bezpečnou říční a pozemní cestu. Jako část tohoto procesu jsou zmiňováni „mořští kapitáni“, kteří udržovali kontrolu nad zahraničním námořním obchodem v Perském zálivu. Ur-Nammu tím stanovil svobodu pro sumerský námořní obchod. Také se zmiňuje o návratu „Maganské lodě“ do Uru, pravděpodobně odkaz na loď schopnou plavby z Perského zálivu do Maganu³⁹.

„5-10) „*Ur-Nammu, mocný muž, král zemí Sumeru a Akkadu, ten, který postavil chrám boha Nanny,*

14) *vrátil lodě z Maganu do svých rukou“*⁴⁰.

Lodě z Uru pluly kolem Arabského poloostrova, proplouvaly přes Hormuzskou úžinu a podél břehů dnešního Íránu pluly až do údolí Indu.⁴¹ Z Maganu přiváželi

³⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 63.

³⁵ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 62.

³⁶ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 19.

³⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 135.

³⁸ Magan- historický název užívaný pro kraje při březích Perského zálivu (*Encyklopedie starověkého Předního východu.* str. 217).

³⁹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 108.

⁴⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 41.

zlato, barviva, slonovinu, měď, olej textil, některé potraviny a ryby⁴². Dále se do říše dováželo stříbro, drahé kameny a dřevo z Libanonu, cín a lazurit z Íránu a Kavkazu a dřevo, karneol, achát a slonovina z Meluchchy.⁴³

Ur-Nammu upevnil správní strukturu státu a v osmém roce své vlády vytvořil platný právní řád, který je považován za nejstarší známou staroorientální sbírku zákonů⁴⁴. Původně byl za nejstarší zákoník považován zákoník Chammu-rabiho, ale ukázalo se že Ur-Nammův je ještě starší. Ačkoliv je text značně poškozený, podařilo se některé části rozluštit. Ur-Nammu zavedl sociální i morální reformy. Zajistil tak například, aby osoby v úřadech nezneužívaly své pravomoci na úkor obyvatelstva,⁴⁵ kromě toho se také týká ochrany chudých, slabých, vdov a sirotků, aby se nestali kořistí bohatých a mocných, dále pak se týkaly dohledu nad rybáři a pastevci a zavedení jednotného systému měř vah.⁴⁶ Nepochybně tím chtěl posílit spravedlnost v zemi a blaho občanů. Rozsudky jsou obecně určeny principem zaplacení náhrady oběti, ne principem pomsty na pachateli.⁴⁷ „Jestliže člověk člověku nástrojem...jeho...nohu uťal, 10 šekelů stříbra zaplatí“, „Jestliže člověk člověku zbrání jeho kosti z... zlomil, 1 minu stříbra zaplatí“, „Jestliže člověk člověku nástrojem gešpu uřízl nos (?), 2/3 miny stříbra zaplatí“⁴⁸.

Ur-Nammuova říše byla rozdělena na asi čtyřicet až padesát správních celků, do jejichž čela jmenoval král královské úředníky jako místodržící. Bezpečnost byla svěřena do rukou vojenských velitelů a spojení s centrem probíhalo pomocí posílů.⁴⁹

⁴¹ Zaniklé civilizace. str. 60.

⁴² Encyklopedie starověkého Předního východu. str. 217.

⁴³ Zaniklé civilizace. str. 61.

⁴⁴ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 135, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 16.

⁴⁵ KRAMER, S. N. *Historie začíná v Sumeru: z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*. str. 60, 62-63.

⁴⁶ TETLOW, E. M. *Women, crime, and punishment in ancient law and society*. str. 11, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 135.

⁴⁷ MATTHEWS, V. H., BENJAMIN D. C. *Old Testament parallels: laws and stories from the ancient Near East*. str. 97.

⁴⁸ KRAMER, S. N. *Historie začíná v Sumeru: z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*. str. 60, 62-63.

⁴⁹ SOUČKOVÁ, J. *Starověký Přední východ*. str. 34.

3.2 Stavební činnost

Ur-Nammu je považován za obnovitele sumerské kultury. Popisy staveb dosvědčují jeho stavební činnost. Tyto stavby můžeme rozdělit do dvou fází. Ranější, ve které se Ur-Nammua oslovuje titulem „*král Uru*“, a pozdější, která se datuje do období po jeho cestě do Nippuru, kde se oslovuje titulem „*král zemi Sumeru a Akkadu*“. Pro další panovníky měly být tyto stavby příkladem a návodem a měly udělat dojem svými enormními náklady, které při stavbě pohltily. Oddanost kultu se také projevuje v obětních darech, které byly v chrámech vystavovány. Ur-Nammuovy stavby, jeho kanály a kultovní stavby se čtyřmi prvními zikkuraty v Uru, Eridu, Nippuru a Uruku, vyžadovaly solidní hospodářské základy a dobrou organizaci, zejména při opatřování stavebního materiálu nebo získávání a obstarávání pracovních sil.⁵⁰

První Ur-Nammuovy stavební počiny probíhaly v jeho hlavním městě Uru a v nejbližším okolí. Nechal v Uru vystavět chrám boha Nanny s třípatrovým zikkuratem. Patra byla propojena schodišti, která vedla až na vrchol, kde byl postaven chrám. Tento komplex zahrnoval svatyně dalších bohů, které měly svá nádvoří, kde se obětovala zvířata, byly zde také zásobárny obilí, vlny, oleje a zvířat, které se používaly při úlitbách bohu Nannovi. Základna stavby byla 60x45 metrů. Na vnější stěny byly použity pálené cihly spojené živicí a na vnitřní stěny byly použity nepálené cihly, které byly vyztuženy rákosem a dřevěnými trámy. Lidé věřili, že bůh sestupuje z nebe do horního chrámu a pokračuje po schodišti do chrámu, který stál opodál. Zikkurat byl tedy spojnicí mezi nebem a zemí. Vyskytoval se zde i královský palác, který byl využíván panovníkem při slavnostních příležitostech.⁵¹ Tento chrámový komplex nese jméno E-temen-niguru.⁵² Práce na stavbě chrámu byla započata před královo cestou do Nippuru, proto se v těchto nápisech objevuje král s titulem „*mocný muž, král Uru*“.⁵³

⁵⁰ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 397, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 137.

⁵¹ *Zaniklé civilizace*. str. 61-62, příloha č. 2.

⁵² SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 137.

⁵³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 12.

„1-5) Pro boha Nannu, prvorozeného syna boha Enlila, svého pána,

6-8) Ur-Nammu, mocný muž, král Uru,

9-10) postavil mu chrám E-temen-ni-guru.⁵⁴

Chrám byl pravděpodobně dokončen po králově návratu z Nippuru. Práce na této mohutné stavbě zabrala dlouhý čas a král mezitím obohatil svůj titul, a proto se v této stavbě objevují dva Ur-Nammuovy tituly vedle sebe.⁵⁵

„1-4) Pro boha Nannu, prvorozeného syna boha Enlila, svého pána,

5-9) Ur-Nammu, mocný muž, pán Uruku, král Uru, král zemí Sumeru a Akkadu,

10-13) postavil E-temen-ni-guru, jeho milovaný chrám a obnovil ho.⁵⁶

Stavba tohoto chrámu byla pravděpodobně nejpozoruhodnějším královým skutkem. Proto je také osmý rok jeho vlády pojmenován *„rok, kdy byl postaven chrám boha Nanny.⁵⁷*

Také zde postavil svatyni bohyně Inanny, která byla podle titulatury v nápisu postavena v prvních letech vlády.⁵⁸

„1-3) Pro bohyni Inannu, svou paní,

4-5) Ur-Nammu, král Uru,

6-7) postavil chrám pro ni.⁵⁹

Zde v Uru nechal také vystavět zeď, která snad nebyla městskou hradbou, ale opevněním posvátného okrsku.⁶⁰

⁵⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 34.

⁵⁵ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 138.

⁵⁶ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 35.

⁵⁷ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 14.

⁵⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 11-12.

⁵⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 38.

„1-2) *Pro boha Nannu, svého pána*

3-4) *Ur-Nammu, král Uru,*

5-8) *postavil jeho chrám a postavil zeď v Uru.* ⁶¹

Svůj druhý zikkurat postavil Ur-Nammu jihozápadně od Uru, v Eridu⁶². Chrám zasvětil bohu Enki⁶³. Nemůžeme s přesností datovat tyto stavby, ale podle titulatury lze usoudit, že stavba byla postavena před královo cestou do Nippuru. V Eridu nechal také postavit chrám bohyně Ninsun.⁶⁴

„1-2) *Ur-Nammu, král Uru,*

3-6) *ten, který postavil chrám bohu Enki v Eridu.* ⁶⁵

„1-2) *Ur-Nammu, král Uru,*

3-4) *ten, který postavil chrám bohyni Ninsun.* ⁶⁶

Význam bohyně Ninsun byl již představen výše. Králové se považovali za její syny. Na její počest byla postavena četná kultovní místa.⁶⁷ Chrám bohyně Ninsun byl vystavěn i v Uru. Jedenáctý rok Ur-Nammovy vlády je pojmenován „*rok, kdy byl postaven chrám bohyně Ninsun v Uru*“.⁶⁸

Dvanáctý rok jeho vlády je nazván „*rok, kdy byl postaven chrám Enlilovi.*“ Stavba chrámu v Nippuru probíhala současně se stavbou chrámu boha Nanny v Uru.

„1-3) *Ur-Nammu král Uru, král zemí Sumeru a Akkadu,*

⁶⁰ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 137.

⁶¹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 26.

⁶² Eridu- dnešní Abú Šahrajn, lokalita 40 km jihozápadně od Násiríje (Irák). V historické době bylo Eridu střediskem kultu boha vod a moudrosti Enkiho (*Encyklopedie starověkého Předního východu.* str. 97).

⁶³ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 138.

⁶⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 11.

⁶⁵ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 31.

⁶⁶ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str.29.

⁶⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 138.

⁶⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 17.

4-5) *ten, který postavil chrám boha Enlila.*⁶⁹

Město Nippur hraje významnou kultovní roli v dějinách mladší Mezopotámie. Všechny nápisy na stavbách v Nippuru, postavených Ur-Nammuem, nesou jeho jméno s titulem „*král Sumeru a Uru*“.

Svou oddanost bohům dokazoval Ur-Nammu dalšími stavbami v různých městech, např.: v Uruku, Larse⁷⁰ a Keši. Ur-Nammu vytvořil obrovský stavební program, který zahrnuje přestavbu a výstavbu kultovních míst a svatyní pro sumerské bohy.⁷¹

3.3 Válečná tažení

Ačkoliv je nejvíce známý pro své kulturní úspěchy v právu, literatuře a umění a pro postavení velkolepého zikkuratu v Uru, hraje Ur-Nammu také důležitou vojenskou roli. Jelikož se jeho dochované nápisy soustředí na stavební projekty, zůstávají nám jen zlomkovité informace o jeho vojenských akcích. Jak již bylo řečeno výše, za dob Utuchegala z Uruku sloužil Ur-Nammu jako místodržící města Ur. Během funkce jako místodržící byl Ur-Nammu zaneprázdněn hraničním sporem s Lagašem, ve kterém nakonec zvítězil a se souhlasem Utuchegala obsadil část jejich území. S Utuchegalovou smrtí se Ur-Nammu prohlásil nezávislým králem, zpočátku vládnoucím pouze v městském státě Ur a jeho okolí. V brzkých letech jeho panování bylo významně posíleno opevnění v Uru. Později bylo zrekonstruováno opevnění také v Nippuru.

Ur-Nammu podnikl řadu tažení, které měly za následek hegemonii Uru v Sumeru. Jeho armády dobývaly města a dostávaly je pod svou nadvládu, ale nechali je spravovat místními aristokraty⁷².

⁶⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 61.

⁷⁰ Larsa- dnešní Sinkara, archeologická lokalita 100 km severozápadně od Násiríje. (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 206).

⁷¹ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 139.

⁷² HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 108.

Ačkoliv byla Ur-Nammuova přímá vojenská síla omezena na centrální a jižní Mezopotámii, vytvořil alianci s Mari, aby vzdorovala rostoucí síle Amorejců v syrské stepi. Ti ohrožovali Mezopotámii po celou dobu vlády III. dynastie z Uru. V pozdějším období své vlády začal podnikat tažení na východ mimo Mezopotámii. Elamské království pod vládou Puzur-Inšušinaka využilo mocenského vakua v Mezopotámii, následující po kolapsu gutejské nadvlády a chopilo se moci v několika sumerských městských státech. Ur-Nammu podnikl tažení do Elamu, porazil koalici elamských králů a osvobodil tak sumerské městské státy.⁷³

Existují také zlomkovité nápisy, popisující tažení proti Gutejcům. Ačkoliv Utuchegalova tažení vyhnala Gutejce do hor, stále představovali hrozbu pro Mezopotámii po celou dobu vlád III. dynastie z Uru. Gutejský král měl stále posádky v částech Mezopotámie. Ur-Nammu proti nim táhl vítězně do hor, kde žili, ale ani toto vítězství je plně nezlomilo. Podle Ur-Nammuova pohřebního chvalozpěvu zemřel v bitvě proti Gutejcům v roce 2095 př.n.l. Jeho armáda uprchla a nechala ho samotného na bitevním poli⁷⁴: „*Na místě vraždění opustili Ur-Nammu jako rozbitý džbán*“.⁷⁵

Ur-Nammu vytvořil jednotný stát svým vítězstvím na Gutejci a Elamem a sňatkovou politikou s Mari. Vytvořil základy pro fungující hospodářství prostřednictvím kanalizačních staveb, zavlažování a přístavem v Uru. Po správních stránce upevnil stát vydáním zákoníku a oddanost bohům prokázal v četných stavbách chrámů a svatyní.⁷⁶

⁷³ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 108.

⁷⁴ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 109, srov. s KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 68.

⁷⁵ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 20.

⁷⁶ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 140.

4 ŠULGI

Šulgi, jehož jméno v sumerštině znamená „urozený mladík“, byl synem Ur-Nammua a druhým panovníkem III. dynastie z Uru. Vládl v letech 2094-2047 př.n.l.⁷⁷ Šulgiho otec zřejmě zemřel předčasně v bitvě proti Gutejcům a tudíž je pravděpodobné, že Šulgi usedl na trůn velice mlád. Události probíhající během jeho nástupu na trůn se staly inspirací pro několik literárních skladeb.⁷⁸ Ur-Nammu byl zakladatelem III. dynastie z Uru, ale byl to Šulgi, kdo vybudoval říši.⁷⁹

4.1 Správa říše

Prvních dvacet let své vlády věnoval věcem kultovním, obřadním a organizačním, aby tím upevnil základy své vlády. Jednotlivé roky v první polovině jeho vlády jsou ve větší míře pojmenovány podle kultovních aktivit a organizačních činností.⁸⁰ Za jeho vlády Sumer prosperoval a vládl v něm relativní klid. Rozvíjel se obchod a řemesla.⁸¹ Šulgi navazuje na svého otce a pokračuje ve stavbě kanalizačních systémů a ve výstavbě cest. Sedmý rok jeho vlády je pojmenován jako „rok, kdy byla Nippurská cesta dána do pořádku“. Zřejmě byla cesta zabezpečena a byly na ní vybudovány zastávky pro cestovatele. Ve stejném roce pak král podnikl okružní výlet mezi městy Ur a Nippur. Jeho slavný běh mezi těmito městy je oslavován jedním Šulgiho hymnu:⁸² *“Tato chvála na mě vypukla v cizích zemích, já, ten rychlý, jsem shromáždil síly, abych otestoval svůj běh. Z Nippuru do Uru. Mé srdce mě vyzvalo, abych podnikl cestu, jakoby to byla pouze jedna míle.”*⁸³

⁷⁷ Encyklopedie starověkého Předního východu. str. 369.

⁷⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 91.

⁷⁹ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago.* str. 15, Příloha č. 3.

⁸⁰ SCHNEIDER, T. J. *An introduction to ancient Mesopotamian religion.* 123.

⁸¹ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character.* str. 68.

⁸² SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 146, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 97.

⁸³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 97.

Dokladem o centralizaci říše může být například založení redistribučního centra v Puzriš-Daganu, které byl založeno ve třicátém osmém roce jeho vlády. Až následující rok je pojmenován právě po této události, ale plně fungovat začalo zřejmě až kolem čtyřicátého prvního roku Šulgiho vlády. Sloužilo jako správní a administrativní centrum, v němž se zajišťovalo přerozdělování dávek, většinou v podobě dobytka, do celé říše. Tím se započalo s naturálními odvody státu a byl zaveden nový řád.⁸⁴ Práce ve státní administrativě tudíž vyžadovala přesnou dokumentaci při přepravě zboží. Docházelo tedy k úpravě formulářů a bylo zapotřebí vytvořit jednotný systém zaznamenávání. Vybudování Puzriš-Daganu nebylo jediným znakem centralizované říše. Šulgi v rámci reformy zřejmě také reorganizoval systém chrámového hospodářství, zavedl jednotné správní orgány v severní a jižní Babylonii, udržoval stálou armádu, podporoval vzdělanost písařů a písařské školy, zavedl nové druhy správních listin a zavedl jednotné míry a váhy. Díky těmto reformám a reorganizaci po něm jeho syn převzal stabilní a centralizovanou říši.⁸⁵

4.2 Kultovní a stavební činnost

Šulgi také pečoval o kult, o čemž svědčí názvy prvních let jeho vlády. Důkazy se objevují na kultovních předmětech, které byly věnovány velkým bohům. Například osmý rok vlády je pojmenován jako „*rok, kdy byl utěsněn člun bohyně Ninlil.*“ Tento člun byl používán k přepravě kultovních soch božského páru Enlil a Ninlil během jejich poutě do Tummalu. Tato oslava se konala každoročně na podzim.⁸⁶ Další roky jsou pojmenovány podle darů věnovaných bohům nebo podle přivedení bohů do chrámu. S tím také souvisí stavby chrámů, které se vyskytují v názvech roků. Pátý rok vlády je nazván: „*rok, kdy byly položeny základy chrámu boha Ninurty*“ v Nippuru.

⁸⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 107-108, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 146.

⁸⁵ SCHNEIDER, T. J. *An introduction to ancient Mesopotamian religion.* 124, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 147-148.

⁸⁶ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 97-98, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 150.

Desátý rok vlády je nazván jako „rok, kdy byl postaven králův „horský dům.“
Jedná se reprezentativní králův palác E-hursag.⁸⁷

„1-4) Šulgi, mocný muž, král Uru, král zemí Sumeru a Akkadu,

5-7) postavil milovaný E-hursag.⁸⁸

Ve dvanáctém roce vlády postavil chrám boha Ningirsu Bagara.⁸⁹

„1-4) Pro boha Ningirsu, mocného hrdinu boha Enlila, svého pána,

5-8) Šulgi, mocný muž, král Uru, král zemí Sumeru a Akkadu,

9-10) postavil chrám Bagara.⁹⁰

Další chrámy stavěl jak v hlavním městě Uru, tak v ostatních městech. V Uru postavil chrámy bohyně Nimintaba, v Uruku chrám bohyně Inanny a Ninšubur, v Nippuru chrám bohyně Damgalnuna a Inanny, v Girsu chrám bohyně Ninmarki a Nanše a boha Ningirsu, v Ešnuně chrám boha Tišpak a v Súsách chrám bohyně Ninhursaga a boha Inšušinaka.⁹¹

4.3 Zbožštění panovníka

Šulgi užíval titul „král všech světových stran“ a již za života mu byly prokazovány božské počty. Byly mu skládány hymny, ve kterých byl oslavován jako osvícený panovník a byly vyzdvihovány jeho schopnosti, například gramotnost. Šulgi zřejmě uměl číst a psát, což mnoho panovníků neumělo.⁹² Od jistého období se u Šulgiho jména začalo objevovat nové znaménko, a to hvězdička, která byla symbolem pro označování bohů. Poprvé bylo Šulgiho jméno s tímto znaménkem napsáno ve dvacátém prvním roce jeho vlády. Podle

⁸⁷ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 98.

⁸⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 113.

⁸⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 99.

⁹⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 125.

⁹¹ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 151, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. 114-139.

⁹² *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 369.

Sallabergera došlo k jeho zbožštění mezi desátým a dvacátým prvním rokem jeho vlády.⁹³ Vzorem zbožštění panovníka byl pro Šulgiho král Narám-Sín, který byl pravděpodobně již za svého života uctíván jako božstvo.⁹⁴ Král stál v čele hierarchie, zastupoval svou zemi a byl prostředníkem mezi lidmi a bohy.

Zbožštění se projevovalo několika způsoby. Jméno bylo vždy psáno s božským symbolem před jménem. Panovníkům se stavěly sochy, které se nacházely po celé říši, někdy i dvě na jednom místě. Jako bohům jim bylo také při různých oslavách obětováno. Byly jim také stavěny a zasvěcovány chrámy a svatyně, které měly svůj správní a kultovní provoz. Podle panovníků Šulgiho, Amra-Sína a Šu-Sína byly pojmenovány svátky, které byly zaměřeny na rozdávání darů lidem a zábavu. Královská jména zbožštěných panovníků se často objevovala v osobních jménech, čímž představovala loajalitu jeho nositele vůči králi

Po Šulgim se všichni následující panovníci od prvního dne vlády označovaly jako božstvo. Po pádu říše III. dynastie z Uru přebírali tento zvyk panovníci až do doby starobabylonské.⁹⁵

4.4 Válečná tažení

Až téměř v polovině své dlouhé vlády obrátil Šulgi svou pozornost na politickou expanzi.⁹⁶ Jak bylo již zmíněno, jsou první roky Šulgiho vlády obecně spojovány v jeho názvech roků s mírovými, náboženskými a stavebními aktivitami. Nicméně podnikl několik vojenských akcí. V sedmém roce jeho vlády „*horalové a země Zabšali (SZ Írán), od hranice Anšanu k Hornímu moři (Středozemní moře) povstali jako kobylinky*“ a napadli Mezopotámii. Proti nim podnikl Šulgi tažení.

⁹³ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 152, srov. s SCHNEIDER, T. J. *An introduction to ancient Mesopotamian religion*. 124.

⁹⁴ SOUČKOVÁ, J. *Starověký Přední východ*. str. 78, srov. s *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 265.

⁹⁵ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 153-154.

⁹⁶ EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history*. str. 601.

V osmnáctém roce své vlády povýšil svou dceru Liwwir-Mittašu do královského úřadu v Marchaši a tím začala jeho expanzivní politika, která zahrnovala válečná tažení.⁹⁷

V druhé části vlády se válka stávala stále běžnější záležitostí a zhruba polovina roků, je nazývána ve spojitosti s taženími. V posledních letech vlády vedl Šulgi expanzivní politiku, což vedlo k dobytí celého Sumeru a hegemonii v zahraničí a k vytvoření Sumerské říše. V tom pokračoval jeho syn Amar-Sín.⁹⁸ Tažení měla za cíl získání válečné kořisti v podobě lidí, jako pracovní síly, zvířat, kovů a kamenů.⁹⁹

Ve dvacátém prvním roce vlády podnikl tažení proti městu Dér.¹⁰⁰ Toto tažení proti Dér obsahuje několik zajímavých taktických detailů. V předvečer bitvy Šulgi zřejmě zničil některé závlahové hráze a zaplavil nepřátelské území. „*Břehy řeky Dijály a Taban zničil a v bažině rozdrtil nepřítel. V zemi, která byla zaplavena, zničil nepříteli zbraně*“¹⁰¹. Poté Šulgi podkopal zdi obklopující Dér a zničil město: „*Já jsem přijel do rebelské země, moje armáda vytrhla zdivo ze základů. Město, které jsem zničil, nesmí být obnoveno! Domy, které jsem zničil, byly zničeny na hromadu*“.¹⁰² Po zničení Dér postavil Šulgi dvě pevnosti, Šulgi-Nanna a Išim-Šulgi, aby udržel sumerskou kontrolu nad regionem.¹⁰³ Poté byl Šulgi ve válce v pravidelných intervalech. Značné úsilí vydal na severu proti churritským nájezdníkům, kteří migrovali do severní Mezopotámie v době vlády Gutejců. Šulgi proti nim podnikl tři války v horním regionu řeky Tigris. Ačkoliv byl v těchto taženích obecně úspěšný, Churritům zůstala důležitá a rostoucí vojenská síla. Většina Šulgiho tažení je pouze nejasně popsána

⁹⁷ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 15.

⁹⁸ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 109-110.

⁹⁹ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 156, příloha č. 4.

¹⁰⁰ Dér- Město ležící za Tigridem na cestě do Elamu. Politicky významné bylo jen krátkou dobu na počátku starobabylónského období. Nebylo dosud prozkoumáno, tudíž nelze nic říci o jeho dějinách (OPPENHEIM, A. *Starověká Mezopotámie: portrét zaniklé civilizace*. str. 303).

¹⁰¹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 110.

¹⁰² HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 110.

¹⁰³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 103.

v normalizovaných vzorcích: „rok, kdy X bylo zničeno“. Některá z těch to míst nemohou být identifikována.¹⁰⁴

Některá místa byla dobývána několikrát. Svědčí o tom i názvy jednotlivých roků. Ve dvacátém čtvrtém roce dobyl Karahar a ve třicátém první ho dobyl podruhé. Rok poté se vypravil do Simurru a zničil jej. Hned následující rok je pojmenován podle zničení Simurru podruhé. V třicátém druhém roce bylo zničeno potřetí, ve čtyřicátém čtvrtém roce pak bylo zničeno podeváté.¹⁰⁵ Bylo to považováno za skvělé vítězství, jak je několikrát zmíněno v pozdější literatuře. Ve dvacátém sedmém roce ještě dobyl území zvané Harši.

Pokusil se o zlepšení vztahů s Elamem tak, že provdal svou dceru místodržícímu Anšanu ve třicátém roce své vlády. Spojení ale bylo nestabilní a ve třicátém čtvrtém roce své vlády napadl a zničil Anšan.¹⁰⁶

Jsou zde znaky v pozdějších letech Šulgiho vlády o vzrůstajícím vojenském napětí. Ve třicátém sedmém roce byla postavena obranná zeď. Poloha této zdi není jasná, ale pravděpodobně byla zaměřena na prevenci invaze kočovného kmene Amorejců. Zeď byla prvním pokusem o kontrolu přístupu Amorejců do centrální Mezopotámie. O této zdi nás informuje královská korespondence s Puzur-Šulgi, který měl stavbu na starost. Část dopisu, ve kterém si Šulgi objednává stavbu zdi, se zachovala¹⁰⁷: „*Tato zeď má být dokončena v období jednoho měsíce. Nebudou žádné další dotazy týkající se těchto stavebních aktivit. Nyní Tidnum přišli dolu z hor.*“¹⁰⁸ Zdá se, že stavba zdi trvala déle, než se očekávalo a pravděpodobně přesáhla rozpočet. Jedním z důvodů zdržení bylo nejspíš to, že kočovníci již sešli z hor a obtěžovali stavitele. Zdá se, že tato zeď

¹⁰⁴ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 110.

¹⁰⁵ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 158, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 104,108.

¹⁰⁶ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character.* str. 68, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 104-105, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 158.

¹⁰⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 159, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 110, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 106.

¹⁰⁸ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 111.

byla první fází slavnější „zdi, která odpudila Amorejce“, která byla postavena Šu-Sínem, proti amorejské invazi. Představovala začátek posunu od útočného postavení k obrannému, aby omezila jejich nájezdy. Stavba zdi byla doprovázena vytvořením vojenské posádky kolonií a měst podél obranné zóny, aby zabránila invazi¹⁰⁹. Zeď a obranné zóny byly nejspíš úspěšné, protože o invazi nebylo slyšet více jak dvacet let

V posledních pěti letech Šulgiho vlády byl Ur zapojen do tažení proti částečně utlumeným Churritům v severní Mezopotámii. Problém začal s koalicí mezi městy Simurru, a horalů z Lullubi. Ve čtyřicátém čtvrtém roce zničil obě tato města. Čtyřicátý pátý rok vlády je nazván „rok, kdy Šulgi, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran, dobyl Urbillum, Simurru, Lullubu a Karahar jako jednu skupinu a srazil je dolů.“¹¹⁰ Následující rok je poté nazván „rok, kdy Šulgi, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran, zničil Kimaš, Hurti a jejich země za jediný den.“¹¹¹ Potřeba opakovaných tažení proti Churritům a Lullubi ukazuje snižující se vojenskou sílu. Možná proto, že Šulgi byl nyní pravděpodobně ve věku šedesáti nebo sedmdesáti let a možná byl už moc starý na efektivní vedení své armády. Navzdory takovým střídavým úspěchům ve válčení byl Ur převládající vojenskou silou v Mezopotámii v době Šulgiho smrti.¹¹² Zemřel první nebo druhý den jedenáctého měsíce čtyřicátého osmého roku své vlády. Byl pohřben do země a poté se povznesl k bohům.¹¹³ Šulgi měl přinejmenším jednu manželku, ale je možné že měl tři manželky a několik konkubín.¹¹⁴ Jeho manželka Šulgi-simti byla pravděpodobně pohřbena s ním.¹¹⁵ Šulgi měl více než dvacet dětí a některé z nich zastávaly důležité pozice v administrativě nebo v armádě. Jejich matky jsou neznámé.¹¹⁶

¹⁰⁹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 111.

¹¹⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 108.

¹¹¹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 109.

¹¹² HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 111.

¹¹³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 110.

¹¹⁴ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago.* str. 18.

¹¹⁵ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 110.

¹¹⁶ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago.* str. 20.

Za čtyřicet osm let své vlády vytvořil Šulgi mocnou říši. Založení Puzriš-Daganu a zavedení jednotného administrativního aparátu, přineslo říši velké příjmy. Úspěšná zahraniční politika dala základy pro další kroky jeho následníků.¹¹⁷

---

¹¹⁷ SODEN, W. von. *The ancient Orient: an introduction to the study of the ancient Near East*. str. 49, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 163.

5 AMAR-SÍN

Amar-Sín, sumersky „Sínův býček“, byl synem Šulgiho a třetím panovníkem III. dynastie z Uru. Vládl v letech 2046-2038 př.n.l.¹¹⁸ Délka jeho vlády se v různých pramenech liší. Někteří odborníci uvádějí osm let, někteří devět let.¹¹⁹ Na rozdíl od svého nástupce Šu-Sína není Amar-Sín před nástupem na trůn zmiňován v listinách. Důvodem může být vyslání Amar-Sína za dob Šulgiho do ciziny nebo se objevuje možnost, že již odsunutý Šulgi se chtěl převratem znovu zmocnit vlády. Další možností je změna jména ve chvíli nástupu na trůn, jako když královské manželky přijímaly nová jména po svatbě s králem.¹²⁰ Nebo je možné, že před nástupem na trůn nevykonával funkci v žádném důležitém úřadě.¹²¹

Na rozdíl od svého slavného otce zůstává Amar-Sín poněkud záhadnou postavou. V pozdějších historických pramenech se objevuje zmínka o Amar-Sínovi, jako o „strůjci zla“ a „neblahém panovníkovi, který svou bezbožností přivedl zkázu nad svou zem“. Starobabylonská skladba popisuje královy opakované snahy, frustrované jeho neschopností přijímat příznivá znamení od bohů, o rekonstrukci Enkiho chrámu v Eridu. Podíl na tom může mít pravděpodobně i jeho syn a nástupce Šu-Sín. Jelikož se Amar-Sínovy nápisy nezmiňují o neblahých událostech během jeho vlády, nelze bezpečně ověřit pravdivost těchto skladeb.¹²²

5.1 Vzestup a stavební činnost

Amar-Sín byl již v době Šulgiho smrti aktivní v Nippuru. Byly nalezeny archivní texty obsahující zprávy o votivních darech nového krále pro božstva Enlil, Ninlil a Ninurta, k příležitosti nástupu nového krále na trůn. Tento zbožný

¹¹⁸ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 26.

¹¹⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 235.

¹²⁰ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 163.

¹²¹ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 20.

¹²² FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 236, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 167.

čin byl klíčovým prvkem k uznání nového krále. Amar-Sín byl prvním panovníkem III. dynastie z Uru, který si přisvojil přídomek „*ochránce chrámu boha Enlila*“, jako část své titulatury.¹²³

Amar-Sín převzal po svém otci božský královský úřad a jeho jméno neslo již od počátku vlády božské označení. Na počátku vlády se držel zpátky, co se týče sebe znázornění a až v šestém roce vlády zavedl měsíc „*Amar-Sínových slavností*“ a příslušných svátků, které byly součástí kalendáře v Ummě. Ve stejném roce mu byl postaven chrám v Ummě a pravidelně mu zde v době těchto slavností bylo obětováno. Tato úcta mu byla projevována také v chrámu v Girsu. Toto výsadní postavení se projevilo na změně jeho titulatury. Místo titulu „*mocný muž*“ začal užívat titul „*mocnější král*“. Tento titul začal užívat v sedmém roce své vlády.¹²⁴

Za jeho vlády byla říše sjednocená. Některé představy o velikosti říše III. dynastie u Uru jsou rozeznatelné z pečetních nápisů městských místodržících přinejmenším v šestnácti mezopotamských městech, zahrnující například Ummu, Kiš, Lagaš, Nippur, Šurruk a další. Byly zde bezesporu i jiní místodržící, od kterých ale chybí záznamy. Na vrcholu jeho moci byla říše rozdělena na tři zóny, z nichž každá měla jiný vztah k Uru. V centrální části Sumeru a Akkadu byla města řízena místodržícími přímo jmenovanými králem a přímo platícími daně v podobě služeb. Druhá zóna, podél centrálního údolí Tigridu a části Elamu, byla dobytá území, která měla posádky vojáků s vojenskými veliteli z Uru. Tyto provincie platily daně v hospodářských zvířatech a ostatních produktech. Za jeden rok činila tato daň 28 tisíc kusů dobytka a 350 tisíc ovcí. Třetí zóna se skládala z vazalských států, které měly vlastní nezávislost řízení, ale z různých důvodů byly závislé na Uru. V různých dobách zahrnovaly části západního Íránu, horní tok Tigridu, střední Eufrat a části Sýrie. Tyto regiony posílaly velvyslance do Uru, navzájem zakládaly sňatky s královskou rodinou a posílaly daně v různých formách nebo diplomatických darech. Střední Eufrat zahrnoval Mari a

¹²³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 236.

¹²⁴ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 166.

Eblu, které zřejmě platily daně ve zbraních.¹²⁵ Ze severu a východu přicházeli do Babylonie obchodníci, což pravděpodobně svědčí o bezpečné a klidné vládě. V takovém případě mohl Amar-Sín věnovat své bohaté příjmy na stavby chrámů a veřejných staveb. Stavební úpravy prováděl v Nippuru, ale hlavní stavební aktivity probíhaly v Uru.¹²⁶ V Nippuru nechal vystavět svatyni E-kur-igi-gal, část Enlilova chrámu.¹²⁷

„1-3) Pro boha Enlila, pána cizích zemí, svého pána,

4-9) Amar-Sín, nazývaný jménem boha Enlila v Nippuru, ochránce chrámu boha Enlila, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran

13-16) postavil zikkurat E-kur-igi-gal.“¹²⁸

Pozdější literární skladby poukazují na Amar-Sínovu kultovní oddanost bohu Enki v Eridu. Jeho zájem o kult je bohatě doložen v královských nápisech, názvech roků a archivních textech. Amar-Sínova přestavba Ekniho chrámu v Eridu byla s největší pravděpodobností dokončením stavebního projektu započatého Ur-Nammuem. Vystavění toho chrámového komplexu bylo nepochybně Amar-Sínovým nejpozoruhodnějším činem.¹²⁹

„1-4) Amar-Sín, nazývaný jménem boha Enlila v Nippuru,

5-9) ochránce chrámu boha Enlila, mocný muž, král čtyř světových stran

10-11) pro boha Enki, svého milovaného pána,

12-13) postavil Abzu pro něj.“¹³⁰

Jeden z nápisů také popisuje stavbu chrámu bohyně Inanny v Uruku.

„1-3) Pro bohyni Inannu, svou paní,

4-7) Amar-Sín, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran,

¹²⁵ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 114, srov. s EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history.* str. 607.

¹²⁶ EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history.* str. 607.

¹²⁷ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 236.

¹²⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 248, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 165.

¹²⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 240.

8-9) postavil chrám pro ni.¹³¹

Další z nálezů se zmiňuje o stavbě strážné věže v Uru.

„1-4) Amar-Sín, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran,

5-6) postavil strážnou věž v Uru.“¹³²

Za jeho vlády byl také rozšiřován chrámový okrsek E-temen-ni-guru.¹³³

V Uru nechat také vystavět gipar¹³⁴ bohyně Ningal a gipar boha Nanny z Karzidy. Jedním z jeho důležitých stavebních činů bylo vybudování nového kanálu, který byl pojmenován po králi „kanál založený Amar-Sínem.“ Na základě archivních textů bylo zjištěno, že kanál byl postraní odbočkou od Eufratu, která vstupovala do vodního toku, který protékal mezi městy Šarrakum a Umma, zhruba v polovině cesty mezi těmito městy.¹³⁵

5.2 Tažení

Ačkoliv jsou čtyři roky jeho vlády pojmenovány na základě vojenských tažení, jsou špatně dokumentovány. Amar-Sín následoval svého otce Šulgiho uprostřed probíhající války s Urbilum, proti kterým poslal svého generála Niridagala. Niridagal zřejmě porazil toto město, které je později uváděno jako město, mající vojenského místodržícího jmenovaného Urem¹³⁶. Druhý rok jeho vlády je proto nazýván „rok, kdy Urbilum bylo zničeno“¹³⁷. Poté Amra-Sín obrátil svoji pozornost na sever, počínající dvěma expedicemi proti Šašrum a Šurutum.¹³⁸ V dochovaných textech se můžeme dočíst, že proti nim zvítězil. V šestém roce své vlády podnikl tažení znovu proti Šašrum, tento rok se nazývá „rok, kdy bylo

¹³⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 262.

¹³¹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 260.

¹³² FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 258.

¹³³ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 165.

¹³⁴ Gipar- byl součástí chrámových komplexů v Mezopotámii. Stavba sloužila jako rezidence kněží a kněžek, (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 107).

¹³⁵ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 242., srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 165, Příloha č. 5.

¹³⁶ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 113.

¹³⁷ EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history*. str. 607.

*Šašrum zničeno podruhé*¹³⁹. V roce 2040 př.n.l. napadl Huhnuri v Elamu. Zde také zvítězil a sedmý rok jeho vlády je nazván „rok, kdy Huhnuri bylo zničeno“¹⁴⁰

Amar-Sínova celková převaha v Mezopotámii se odráží na jeho užívání titulu „král čtyř světových stran.“ Pozdější pověsti říkají, že během jeho vlády se vlast vzbouřila, ale není to potvrzeno žádnými dobovými dokumenty¹⁴¹. Amar-Sín zemřel v devátém roce své vlády pravděpodobně na infekci nohy.¹⁴² Stejně jako Šulgi měl i on mnoho dětí.¹⁴³

¹³⁸ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 114.

¹³⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 238.

¹⁴⁰ EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history*. str. 607, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 239.

¹⁴¹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 114.

¹⁴² FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 244.

¹⁴³ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 21.

6 ŠU-SÍN

Šu-Sín, jehož jméno znamená akkadsky „ten, který jest Sína“, byl čtvrtým králem III. dynastie z Uru, vládnoucím v letech 2037-2029 př.n.l. Sumerský královský seznam uvádí, že Šu-Sín byl Amar-Sínovým synem. Některé prameny však říkají, že byl Šu-Sín Amar-Sínovým bratrem, tudíž synem Šulgiho.¹⁴⁴ Sallaberger i Frayne uvádějí, že Šu-Sínova matka Abi-simti byla manželkou Amar-Sína, tudíž byl Šu-Sín Amar-Sínovým synem, nikoliv bratrem.¹⁴⁵

6.1 Nástup na trůn a stavební činnost

Již v průběhu vlády Amar-Sína zastával Šu-Sín úřad šagina v místě zvaném Durúm, které se pravděpodobně nacházelo nedaleko Uru. Od prvního roku Amar-Sínovy vlády byl Šu-Sín zmiňován v listinách jako králův syn, tedy princ.¹⁴⁶

Po nástupu na trůn nechal Šu-Sín po celé zemi postavit svoje sochy jako symbol všudypřítomnosti panovníka a jako objekt kultu. Stejně tak mu byly stavěny chrámy, kde byl uctíván. Ve třetím roce vlády, po skončení Amar-Sínových slavností a Amar-Sínova měsíce v Ummě, zavedl Šu-Sínovy slavnosti a jeden příslušný měsíc v kalendáři na vyřizování věcí, týkajících se redistribučního centra v Puzriš-Daganu a na ostatní státní záležitosti. V témže roce byly také změněny poplatky a terminologie, ale celkově se z tohoto období zachovalo velice málo listin.¹⁴⁷

Vzhledem ke stavební činnosti se Šu-Sínův stavební program liší od jeho předchůdců. S výjimkou chrámu v Ummě a několika staveb v Uru nepostavil ani

¹⁴⁴ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 639, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 285.

¹⁴⁵ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 168, FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 285-286.

¹⁴⁶ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 168.

¹⁴⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 170.

neobnovil žádnou jinou kultovní stavbu¹⁴⁸. Stavba chrámu boha Šary v Ummě je zaznamenána v třech nápisech. Jeden z nich zní takto:

„1-5) Pro boha Šaru, vybraného bohem Anem, milovaného syna bohyně Inanny, svého otce,

6-9) Šu-Sín, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran,

10-13) postavil mu E-šage-pada, jeho milovaný chrám.¹⁴⁹

Dva nápisy se ještě zmiňují o stavbě chrámu bohyně Annunítum a o chrámu boha Nanny v Uru. Nicméně byly stavěny a zasvěcovány chrámy Šu-Sínovi, což je jedinečný důkaz toho, že byl za svého života zbožštěn.¹⁵⁰ Chrámy mu byly postaveny místodržícími v Adabu, Ešunně, Girsu a Uru.¹⁵¹ Nápis, zaznamenávající stavbu chrámu v Adabu, říká:

„1-9) Šu-Sín, milovaný boha Enlila, král, kterého si bůh Enlil láskyplně zvolil ve svém srdci, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran, jeho milovaný bůh

10-13) Habaluge, místodržící Adabu, jeho služebník,

14-15) postavil mu jeho milovaný chrám.¹⁵²

6.2 Vojenská tažení

Vzhledem k vojenské aktivitě je Šu-Sínova vláda jedna z lépe zdokumentovaných z této dynastie. Většina z Šu-Sínových předchůdců soustředila svou pozornost na dobývání údolí Tigridu v severovýchodním Iráku. Když byla tato strana stabilizována, obrátil Šu-Sín svou pozornost na západní a střední povodí Eufratu. Na začátku své vlády vstoupil do vojenské aliance

¹⁴⁸ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 171.

¹⁴⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 327.

¹⁵⁰ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 171, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 330.

¹⁵¹ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 170.

s městským státem Simanum (severovýchodní Sýrie) na severu Eufratu, skrze sňatek jeho dcery Kunši-matum s Arib-atalem, synem krále Pušama. Ačkoliv detaily nejsou příliš známé, v roce 2036 př.n.l. nastal převrat, ve kterém byly Pušam a jeho rodina svrženi. Pachatelé převratu nejsou známí, ale je možné, že to byli Churrité, kteří přijali pomoc od Amorejců. S pomocí boha Enlila a bohyně Inanny zahájil Šu-Sín tažení proti vzbouřencům v Simanumu v roce 2035 př.n.l.. Ze své základny v Aššuru vedl Šu-Sín armádu severně proti proudu Tigridu. Dosáhl Ninive, Talmuš a Habura. Šu-Sín pokračoval ve svém tažení, až nakonec dosáhl Simanumu, kde „pobil hlavy“ nepřátel jak v Simanumu, tak v Habuře a okolních oblastech.¹⁵³ Po této porážce byla obnovena moc Pušama a jeho rodiny na trůně.¹⁵⁴ Máme k dispozici několik detailů o osudu vězňů z tohoto tažení. Ti byli deportováni a usazeni v novém městě na hranici Nippuru. Možná proto, aby pracovali na stavbě Šu-Sínovi obranné zdi. Tento způsob deportace obyvatel z dobytých území se stal standardním postupem v celé mezopotamské historii. Podmaňování lidí se stalo formou válečné kořisti, kterou shromažďovali a transportovali stejně jako stříbro nebo dřevo na stavbu¹⁵⁵. Válka vytvořila trh vysídlených pracovníků, které králové mohli přesouvat, aby pomáhali na zemědělských nebo stavebních projektech.

Krátce po tažení do Simanumu se texty zmiňují o válce proti Amorejčům, které jeho dědeček Šulgi potlačil o dvacet let dříve. Amorejské kmeny zjevně podnikaly nájezdy nebo se stěhovaly k zemědělským půdám podél středního Eufratu¹⁵⁶. V roce 2035 př.n.l. zahájil Šu-Sín útok proti Amorejčům. Tvrdil, že „*hory, ve kterých Amorejci žili, byly podmaněny... města, obyvatelstvo a jejich osady byly zruinovány*“¹⁵⁷. Toto tažení nebylo zdaleka rozhodující a ve čtvrtém

¹⁵² FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 321-322.

¹⁵³ Příloha 5.

¹⁵⁴ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 287-288, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 115.

¹⁵⁵ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 115.

¹⁵⁶ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. str. 69, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 115, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 290.

¹⁵⁷ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 116.

roce své vlády se rozhodl postavit Amorejskou zed'¹⁵⁸. Tento rok vlády je nazván „rok, kdy Šu-Sín, král Uru, postavil Amorejskou zed', která udrží Tidnum v odstupu.“¹⁵⁹ Text od dohlážítele stavby je poněkud nejasný, ale zdá se, že Amorejci již překročili Eufkrat, pravděpodobně ze severu a podnikali nájezdy na jih mezi Eufkratem a Tigridem. Zed' byla stavěna od břehů Tigridu k Eufkratu, aby se předešlo dalšímu pronikání do centrální a jižní Mezopotámie. Pozůstatky této zdi, jejíž délka je odhadována na 170 mil (280 km), jsou stále k vidění severně od Bagdádu. Stavba této zdi zobrazuje znepokojení nad silící vojenskou hrozbou ze strany Amorejců. Nicméně byla jeho tažení úspěšná v dočasném držení Amorejské hrozby.

Současně s hrozbou od Amorejců probíhala hrozba, pocházející od horalů z pohoří Zagros. Proti těm bylo podniknuto tažení v sedmém roce jeho vlády, bylo proti králi Zabšali.¹⁶⁰ Sedmý rok Šu-Sínovy vlády je nazván právě po této události jako „rok, kdy Šu-Sín, král Uru, král čtyř světových stran, zničil zemi Zabšali.“¹⁶¹ Šu-Sín popisuje své plenění jako „roj kobylek od hranic Anšanu (JV Írán) po Středozevní moře“, připisující přes tucet vedlejších kmenů, které vytvořily konfederaci proti Uru. Detaily bitvy jsou nedostačující. Pozornost je věnována zabíjení, rozehnutí a stínání nepřitele a nakonec nahromadění jejich mrtvol na hromadu¹⁶². Jako kořist získal Šu-Sín vězně, kteří byly deportováni do Sumeru. Muži pracovali v zahradách Enlila a Ninlil a ženy jako tkadleny. Z oblasti Habura byli deportovaní lidé nuceni pracovat v dolech.¹⁶³ Kromě otroků uvádí Šu-Sín jako svou kořist i hospodářská zvířata, pytle naplněné

¹⁵⁸ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 116, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 169, srov. s *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 369.

¹⁵⁹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 290.

¹⁶⁰ EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history*. str. 610, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 116.

¹⁶¹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 293.

¹⁶² HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 116.

¹⁶³ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 169, *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 369.

zlatem, stříbrem a bronzem. Část nejcennějších materiálů se používala k zhotovování Šu-Sínových soch pro svatyně a chrámy.¹⁶⁴

Zlomkový nápis popisuje Šu-Sínovo námořní tažení do Maganu (Omán) a jeho provincií a na druhou stranu moře, což mohlo být rozšíření Šu-Sínova tažení do Elamu. Kombinace tažení na horním Eufratu, proti Elamu, a do Perského zálivu mu umožnilo používat starověký titul panovník od „*Dolního k Hornímu moři*“, udržující převládající sílu v Mezopotámii¹⁶⁵

Šu-Sín zemřel nejdéle čtvrtý den desátého měsíce devátého roku své vlády.¹⁶⁶ Byl stejně jako ostatní králové III. dynastie z Uru pohřben v sídelním městě Uru v palácovém okrsku. Ve stejný měsíc byl korunován jeho nástupce Ibbi-Sín.¹⁶⁷

Šu-Sín byl také zmíněn v jedné z nejstarších milostných básní. Jedná se o báseň o lásce, kterou královská nevěsta přednášela svému králi. Byla pravděpodobně přednášena během novoročních slavností.¹⁶⁸

¹⁶⁴ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 369.

¹⁶⁵ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 117.

¹⁶⁶ DAHL, J. L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 28.

¹⁶⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 171.

¹⁶⁸ KRAMER, S. N. *Historie začíná v Sumeru: z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*. str. 209-211, příloha č. 6.

7 IBBI-SÍN

Ibbi-Sín, jehož jméno znamená akkadsky „Sín pojmenoval“, byl pátým a posledním králem III. dynastie z Uru. Podle Sumerského královského seznamu vládl dvacet čtyři let v letech 2028-2004 př.n.l.¹⁶⁹ Ibbi-Sín byl pravděpodobně korunován ihned po smrti Šu-Sína. Korunovační oslavy začaly v Nippuru, kde byla darována malá oběť bohům a posléze přijal Ibbi-Sín korunu. Následně odjel do Uruku, kde bylo třeba vyřešit záležitosti týkající se výdajů na korunovaci. Ibbi-Sínova korunovace se neomezovala jen na Nippur. Král musel navštívit další velká kultovní města říše- již zmíněný Uruk, sídlo bohyně Inanny; Ur, sídlo boha Nanny a Tell al-Ubajd, sídlo bohyně Ninhursaga. To zřejmě poukazuje na to, že království stálo na pevném náboženském základě, které nebylo omezeno pouze na náboženské centrum v Nippuru.¹⁷⁰

V závislosti na politické a ekonomické situaci byla jeho jedinou stavitelskou činností stavba „velké zdi“ v Uru.¹⁷¹ Tato stavba je zmíněna v nápisu:

„1-5) Ibbi-Sín, bůh své země, mocný muž, král Uru, král čtyř světových stran,

11-13) aby udržel zemi bezpečnou a aby se výšiny i nížiny před ním poklonily,

14-17) obklopil svoje město velkou zdí, jejíž skuliny nemohou být dosaženy a jenž je jako žlutá hora.“¹⁷²

Jak by je zeď přinutila se poklonit před králem, není vysvětleno.¹⁷³

¹⁶⁹ Encyklopedie starověkého Předního východu. str. 145, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 361.

¹⁷⁰ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 172-173, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 361.

¹⁷¹ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 174.

¹⁷² FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 369.

¹⁷³ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 117.

Na počátku Ibbi-Sínovy vlády byla říše plně funkční. Archivní texty a názvy roků prvních dvou let Ibbi-Sínovy vlády nevykazují nic neobvyklého s nástupem nového krále, avšak již ve třetím roce jeho vlády začala říše jevit známky úpadku. V prvních dvou letech vlády se Ibbi-Sínovy datovací formule vyskytovaly relativně často po celém území říše. Ve třetím roce se však postupně přestávaly objevovat, což je známka toho, že Ibbi-Sínova autorita již nebyla uznávána a jednotlivé části říše se začaly oddělovat.¹⁷⁴ V Ešunně, kde byl místodržícím Ilšu-ilija,¹⁷⁵ se přestaly objevovat Ibbi-Sínovy formule dokonce již v druhém roce jeho vlády, což vedlo Ibbi-Sína k posláni armády proti tomuto území. Tažení bylo podle všeho neúspěchem, protože počet oddělených částí říše nadále stoupal. Súsy se oddělily ve třetím roce, Lagaš v pátém roce a náboženské centrum Nippur v roce sedmém. Byl zaznamenán velký pokles v archivních textech v užívání Ibbi-Sínových názvů roků v Uru a ostatních významných městech. Vládci nových odtržených částí začali brzy vydávat své vlastní královské nápisy.¹⁷⁶

7.1 Vojenská tažení a pád říše

Ibbi-Sínovy názvy roků a nápisy ukazují zaujetí spíše na náboženské rituály než na hroutící se vojenskou a politickou situaci v Uru. Nicméně je zde zmíněno několik tažení. Ve většině případů se jednalo o tažení proti provinciím nebo městům, která byla dříve podrobena Uru, ale nyní chtěla dosáhnout samostatnosti.

K pádu Uru přispělo mnoho faktorů. Vnitřní politická nestabilita se odráží ve ztrátě a vytvoření nezávislosti v celé řadě městských států jak v centrální oblasti, tak v okrajových částech říše, které byly podrobeny taženími Šulgiho, Amar-Sína a Šu-Sína.¹⁷⁷

¹⁷⁴ LIVERANI, M. *The ancient Near East: history, society and economy*. str. 173, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 366, srov. s SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit*. str. 174, srov. s EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history*. str. 613.

¹⁷⁵ *Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 145.

¹⁷⁶ POTTS, D. T. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state*. str. 142, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC*. str. 366, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 117.

¹⁷⁷ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. str. 117.

Ibbi-Sín se snažil říši udržet. Ve třetím roce podnikl tažení proti Simurru a tento rok je pojmenován jako „rok, kdy Ibbi-Sín zničil Simurru.“¹⁷⁸ V pátém roce provdal svou dceru Tukin-hatti-migríša za místodržícího Zabšali, avšak žádnou zvláštní výhodu tímto skutkem nezískal.¹⁷⁹ V devátém roce své vlády podnikl tažení proti Huhnuri a proto je tento rok pojmenován na základě této události „rok, kdy Ibbi-Sín, král Uru, táhl s vojskem proti Huhnuri.“¹⁸⁰

Více nepříznivé bylo to, že Elam se stal nejen nezávislým, ale začínal být velice nepřátelský vůči Uru. Ve čtrnáctém roce své vlády podnikl tažení proti Súsám, Adamdunu¹⁸¹ a Awanu.¹⁸² Tento rok je nazván „rok, kdy Ibbi-Sín, král Uru, zahřměl jako bouřka proti Súsám, Adamdunu a Awanu, přinutil je podrobit se v jediném dni a odvedl jejich pány spoutané jako zajatce.“¹⁸³ Donutil je podrobit se a odvedl jejich vůdce jako zajatce. Zdá se, že kořist z tohoto tažení způsobila krátkodobý rozkvět ekonomiky v Uru, ale bylo to nedostačující k záchraně státu.

Ve stejnou dobu se situace zvrhla i na severozápadní hranici, kde začínali být Amorejci zvětšující se hrozbou.¹⁸⁴ Situace se ještě více zhoršila hospodářskou krizí, která narušila zásobovací systém měst. Královské dopisy nás o této situaci informují. Išbi-Erra, místodržící Isinu, byl vyslán na sever, aby přivezl dodávky obilí do Uru. V dopise píše králi, že tento úkol nelze vykonat, protože Amorejci již vstoupili do země a obsadili pevnosti.¹⁸⁵ „*Toto praví Išbi-Erra, tvůj služebník. Nařídil jste mi pokračovat ve výpravě do Isinu a Kazallu za účelem nákupu obilí.*

¹⁷⁸ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 362.

¹⁷⁹ POTTS, D. T. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state.* str. 142, srov. s EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history.* str. 610.

¹⁸⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 363.

¹⁸¹ Adamdun-, lokalita neznámé polohy, snad v rovinách Chúzistánu poblíž Sús (JZ Írán). Po Ibbi-Sínově pádu mizí z dějin“ (*Encyklopedie starověkého Předního východu.* str. 13).

¹⁸² EDWARDS, I., GADD C., HAMMOND N. (eds.). *The Cambridge ancient history.* str. 610, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 118.

Poloha města Awan je také neznámá. Je možné, že se nacházelo nedaleko Sús. (FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 364).

¹⁸³ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 364.

¹⁸⁴ POTTS, D. T. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state.* str. 142, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 118.

¹⁸⁵ LIVERANI, M. *The ancient Near East: history, society and economy.* str. 173-174.

*Tržní cena obilí dosáhla 1 gur (obilí) za šekel (ze stříbra)...Řeči, které se ke mně dostaly, říkají, že Amorejci vstoupili do středu vaší země. Přivezl jsem všech 72,000 gurů obilí do Isinu. A nyní vstoupili do země všichni Amorejci. Jeden po druhém se zmocnili opevnění. Kvůli Amorejčům jsem nebyl schopen vymlátit obilí. Jsou na mě moc silní, jsem chycen v pasti.*¹⁸⁶ Išbi-Erra se následně prohlásil nezávislým a založil v Isinu novou dynastii, zvanou I. dynastie z Isinu.¹⁸⁷ Kvůli nedostatku obilí došlo ke zvýšení ceny ječmene, který se používal jako krmivo pro dobytek, což zapříčinilo výrazné snížení výnosů z oblasti mlékárenství. Zvířata nemohla být jako obvykle krmena ječmenem, což v konečném důsledku vedlo ke zrušení správní služby týkající se dobytka v Puzriš-Daganu. Ječmen byl také vyplácen jako mzda pracovníkům a nyní musel být nahrazen datlemi a olejem. Výsledkem této krize byl extrémní růst cen potravin.¹⁸⁸ Je možné, že důvodem nedostatku obilí mohlo být i slabé zaplavování řek, což by způsobilo problémy v zavlažování a hladomor.¹⁸⁹

Sedmnáctý rok Ibbi-Sínovy vlády je nazván „*rok, kdy se Amorejci z jižních hranic, kteří od dávných časů neznali města, podrobili Ibbi-Sínovi, králi Uru.*“¹⁹⁰ Důležité je, že text neprohlašuje vojenské vítězství nad Amorejci, ale pouze jejich podřízení. Toto podřízení však zřejmě reprezentovalo nějakou formu koalice mezi Ibbi-Sínem a Amorejci proti Išbi-Errovi. „*Enlil, můj pomocník, zavolal Amorejce z hor, Elam přijde na mou stranu a chytí Išbi-Erru.*“¹⁹¹ I když to mohlo znamenat dočasný neúspěch Išbi-Erri, bylo to důležité vítězství pro amorejské nájezdníky, kterým to usnadnilo šíření do Mezopotámie¹⁹². Ibbi-Sínova moc byla nyní omezena jen na hlavní město Ur, ve kterém často propukal hladomor.¹⁹³

¹⁸⁶ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 118 srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 367.

¹⁸⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 175.

¹⁸⁸ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 176-177, srov. s LIVERANI, M. *The ancient Near East: history, society and economy.* str. 142, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 366.

¹⁸⁹ LIVERANI, M. *The ancient Near East: history, society and economy.* str. 173.

¹⁹⁰ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 364.

¹⁹¹ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 119.

¹⁹² HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 119.

¹⁹³ KRAMER, S. N. *The Sumerians: Their History, Culture and Character.* str. 70.

Upadající vztahy mezi Ibbi-Sínem a jeho místodržícími vedly k občanské válce. Puzur-Šulgi byl posledním místodržícím v regionu loajálním Ibbi-Sínovi. Ibbi-Sín však nepomáhal ani svému poslednímu věrnému místodržícímu. „*Urský král seděl sám, nehybně ve svém paláci. Ibbi-Sín seděl v trápení sám v paláci. V Enamtile, paláci jeho potěšení, hořce plakal*“¹⁹⁴.

Do říše následně vtrhli Elamité společně s Gutejci a Amorejci. Ibbi-Sín byl nucen hledat útočiště ve svém sídelním městě. Město bylo dlouho obléháno, až se nakonec zhroutilo kvůli nedostatku potravin. Elamité vtrhli do města a vyplenili ho. Ibbi-Sín byl zajat a v poutech odveden do Elamu, kde pravděpodobně i zemřel. Elamité tím ukončili vládu III. dynastie z Uru¹⁹⁵ a Išbi-Erra se stal králem Isinu.¹⁹⁶ Po pádu říše zavedl zpočátku Išbi-Erra ve své nově založené dynastii mnoho tradic, které byly součástí říše III. dynastie z Uru.¹⁹⁷

„*Zánikem třetí urské dynastie mizí Sumerové z jeviště dějin nejen jako politická moc, ale i jako národ.*“¹⁹⁸

Po pádu III. dynastie z Uru se k vládě dostalo království babylonské, ve kterém vládla I. dynastie z Babylonu. Toto období je nazýváno obdobím starobabylonským. V této době tvořili Amorejci zřejmě podstatnou složku obyvatelstva a mísily se s místním obyvatelstvem. Někteří se nechali najímat jako pracovníci na stavbách či v zemědělství nebo jako vojáci. Na přelomu 3. a 2. tisíciletí začaly v babylonských městech vznikat dynastie amorejského původu, do kterých patří i již zmíněná I. dynastie z Babylonu. Z této dynastie pocházel slavný panovník Chammu-rabi.¹⁹⁹

Město Ur katastrofu přežilo a poté ještě dlouhá léta v omezené míře vzkvétalo. V prvním tisíciletí př.n.l. se těžiště civilizace přesunulo a stará sumerská města začala upadat a kolem roku 316 př.n.l. ho zasáhla poslední rána.

¹⁹⁴ HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 120.

¹⁹⁵ POTTS, D. T. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state.* str. 143, srov. s LIVERANI, M. *The ancient Near East: history, society and economy.* str. 174, srov. s FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 368, srov. s HAMBLIN, W. J. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history.* str. 120.

¹⁹⁶ SASSOON, J. *From Sumer to Jerusalem: the forbidden hypothesis.* str. 71.

¹⁹⁷ SALLABERGER, W. *Akkade-Zeit und Ur III-Zeit.* str. 177.

¹⁹⁸ *Mýty staré Mezopotámie.* str. 11.

¹⁹⁹ PECHA, L. *Babylónie.* str. 15-16, 22-23.

Eufkrat změnil tok, posunul se asi o 14 kilometrů na východ a zavlažovací kanály k obhospodařování polí vyschly a město zůstalo v poušti bez vody. Obyvatelé odešli a město zavál písek. Tato lokalita se nazývá Tell al-Mukajjar.²⁰⁰

---

²⁰⁰ *Zaniklé civilizace*. str. 64-65.

Tell al-Mukajjar- archeologická lokalita nacházející se 5 km jižně od Násirije (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 396).

8 NÁŘEK NAD ZKÁZOU URU

Pád říše je popsán v literární skladbě „Nářek nad zkázou Sumeru a Uru.“²⁰¹ Je to skladba o jedenácti zpěvech, popisující ničení sumerských měst po vpádu Elamitů a Amorejců.²⁰² Zde uvádím několik úryvků:

- 40   *„Ó město, nářek pro tebe stal se nářkem hořkým,
Nářek pro tebe, ó město, stal se nářkem hořkým.
Pro dobré město, jež zničeno bylo, se zvedá hořký nářek,
Pro Ur, jenž zničen byl, zvedá se hořký nářek.“*²⁰³
- 65   *„Ó město, tvé jméno zůstane, i když zničeno budeš,
ó město, tvá hradba se vysoko tyčit bude, i když tvá země zahyne.
Ó město mé, jak ovci nevinné bylo ti odňato jehně tvé,
ó Ure, jak koze nevinné tvé kůzle ti zahynulo.
Ó město, tvé obřady se ti odcizily,*
- 70   *tvá božská moc v nepřátelskou proměněna byla.“*²⁰⁴
- 108   *„Město mé do základů zničeno bylo,
Ur v základech svých vyvrácen jest.“*²⁰⁵
- 130   *„Ur, komnata má, nade vše čnicí,
můj dům v zpustlém městě, který byl stržen,
jako stáj pastýřova byl zničen,
všechny mé poklady v městě nakupené bažina pohltila.“*²⁰⁶
- 418   *„Od dávných dnů, kdy lidé na zemi stvořeni byli,*

²⁰¹ FRAYNE, D. *Ur III period, 2112-2004 BC.* str. 368.

²⁰² *Mýty staré Mezopotámie.* str. 11.

²⁰³ *Mýty staré Mezopotámie.* str. 51.

²⁰⁴ *Mýty staré Mezopotámie.* str. 52.

²⁰⁵ *Mýty staré Mezopotámie.* str. 53.

²⁰⁶ *Mýty staré Mezopotámie.* str. 54.

*pokorně kráčeli, Nannare, po cestách tvých,
teď k tobě vznášejí nářek svůj nad zničeným domem, na tobě jest, abys jej
přijal!*²⁰⁷

435 *Až Nannare, obnovíš znovu své město, navždy tě velebit bude.*²⁰⁸

---

²⁰⁷ *Mýty staré Mezopotámie*. str. 65.

²⁰⁸ *Mýty staré Mezopotámie*. str. 66.

9 ZÁVĚR

Nejdříve jsem se zabývala situací před nástupem panovníků III. dynastie z Uru na trůn. Jednotlivé městské státy se rozrůstaly a soupeřily mezi sebou o moc. Z těchto bojů vzešla spousta panovníků, kteří se snažili sjednotit Mezopotámii, avšak nezabránily postupnému vpádu Gutejců, kteří Mezopotámii rozvrátili a prohlásili se za krále. Pro obyvatele to bylo temné období až do doby, kdy je přemohl a vyhnal Utuchegal z Uruku. Jeho místodržící Ur-Nammu se posléze osamostatnil a založil novou dynastii vládců, která převzala moc nad Mezopotámií.

V následujících kapitolách jsem se věnovala vládě jednotlivých panovníků III. dynastie z Uru. Snažila jsem se vyzdvihnout jejich největší činy jak v oblasti správy státu, tak ve stavební činnosti a válečných tažení. Zakladatelem říše III. dynastie z Uru byl Ur-Nammu. Ten dokázal z původně malého ovládaného území vybudovat velkou říši, která stála na pevných základech jak správních, díky vytvoření nejstaršího zákoníku, tak na základech hospodářských, vybudováním rozsáhlé kanalizační sítě, čímž přispěl nejen k zavlažování, ale i k rozvoji obchodu. I ve stavitelství je mu připisováno prvenství v podobě stavby prvního zikkuratu. Podnikal také válečná tažení, aby upevnil svou moc. Vedl tažení i proti Gutejcům, což se mu nakonec stalo osudným. Nástupcem se stal jeho syn Šulgi. Jeho dlouhá vláda byla obdobím rozkvětu a relativního klidu. Pokračoval ve stopách svého otce a vybuodoval vyspělou centralizovanou říši například díky různým reformám v různých oblastech, založením redistribučního centra v Puzriš-Daganu a úspěšnou zahraniční politikou. Jako první z panovníků byl již za svého života považován za boha. Následující dva panovníci vládli krátký čas, každý z nich vládl devět let. Z dob jejich vlády se nám zachovalo poměrně málo pramenů týkajících se stavebních činností. Názvy roků jejich vlády jsou většinou pojmenovány na základě kultovních záležitostí nebo vojenských tažení.

Posledním panovníkem III. dynastie z Uru byl Ibbi-Sín. Ačkoliv vládl dvacet čtyři let, již ve třetím roce jeho vlády začala říše upadat. Přes všechny možné pokusy, nebylo možné rozpadu zabránit. Ibbi-Sín se snažil zachránit říši jak vojenskými taženími proti nepřátelským územím a sňatkovou politikou, tak stavbou obranné zdi. Jeho říše byla zmenšena jen na hlavní město Ur a okolí. Následně do říše vpadli Elamité a společně s Amorejci a Gutejci Ur vyplenili a ukončili tím vládu nejen III. dynastie z Uru, ale i Sumerů celkově.

Panovníci III. dynastie z Uru vytvořili za poměrně krátkou dobu své vlády mocnou centralizovanou říši, za které Sumer vzkvétal a jež je označována za sumerskou renesanci. O zničení Uru byla napsána liturgická skladba o jedenácti zpěvech, která rozsáhle líčí plenění sumerských měst. V poslední kapitole jsem uvedla několik úryvků z této skladby, která se nazývá Nářek nad zkázou Uru.

Práce podává přehled vlády a činů jednotlivých panovníků, který v česky psané literatuře nenajdeme.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BRENTJES, Burchard. *Zlatý věk lidstva*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1973.

DAHL, Jacob L.. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2007. ISBN 9062583199.

EDWARDS, I, C GADD a N HAMMOND (eds.). *The Cambridge ancient history*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, c1971. ISBN 0-521-07791-5.

Encyklopedie starověkého Předního východu. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-58-3.

FRAYNE, Douglas. *Ur III Period (2112 - 2004 BC): The Royal Inscriptions of Mesopotamia. Early Periods*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, 1997. *The Royal Inscriptions of Mesopotamia. Early Periods*. ISBN 0-8020-4198-1.

GLASSNER, Jean-Jacques. *Mezopotámie: 34. století př.n.l. až 539 př.n.l.* Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-664-8.

HAMBLIN, William James. *Warfare in the ancient Near East to 1600 BC: holy warriors at the dawn of history*. New York: Routledge, 2006. ISBN 0415255899.

HELLER, Jan. *Starověká náboženství: náboženské systémy starého Egypta, Mezopotámie a Kenaanu*. 3. vyd. Neratovice: Verbum, 2010. Religio (Verbum). ISBN 978-80-903920-2-1.

KRAMER, Samuel Noah. *Historie začíná v Sumeru: z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*. Vyd. 2. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965.

KRAMER, Samuel Noah. *The Sumerians: Their History, Culture and Character*. University of Chicago Press, 1971. ISBN 978-0226452388.

LIVERANI, Mario. *The ancient Near East: history, society and economy*. First published. New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2014. ISBN 978-0-415-67906-0.

MATTHEWS, Victor Harold a Don C BENJAMIN. *Old Testament parallels: laws and stories from the ancient Near East*. Fully rev. and expanded ed. New York: Paulist Press, c1997. ISBN 0809137313.

Mýty staré Mezopotámie. 1. vyd. Praha: Odeon, 1977.

NOVÁKOVÁ, Nea, Lukáš PECHA a Furat RAHMAN. *Dějiny Mezopotámie*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-416-0.

OPPENHEIM, A. Leo. *Starověká Mezopotámie: portrét zaniklé civilizace*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0749-0.

PECHA, Lukáš. *Babylónie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-137-X.

POTTS, Daniel T. *The archaeology of Elam: formation and transformation of an ancient Iranian state*. New York: Cambridge University Press, 1999. ISBN 0521564964.

SALLABERGER, Walther a Aage WESTENHOLZ. *Mesopotamien: Akkade-Zeit und Ur III - Zeit*. Freiburg, Schweiz: Universitätsverlag, 1999. Orbis Biblicus et Orientalis. ISBN 3-7278-1210-9.

SASSOON, John. *From Sumer to Jerusalem: the forbidden hypothesis*. Oxford, England: Intellect, 1993. ISBN 1871516420.

SCHNEIDER, Tammi J. *An introduction to ancient Mesopotamian religion*. Grand Rapids, Mich.: W. B. Eerdmans Pub. Co., 2011. ISBN 0802829597.

SODEN, Wolfram von. *The ancient Orient: an introduction to the study of the ancient Near East*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans, 1994. ISBN 0802801420.

SOUČKOVÁ, Jana. *Starověký Přední východ*. Praha: Mladá fronta, 1979.

SUTER, Claudia E. *Gudeas' Temple building ; the representation of an early Mesopotamian ruler in text and image*. Groningen: Styx, 2000. ISBN 9056930354.

TETLOW, Elisabeth Meier. *Women, crime, and punishment in ancient law and society*. New York: Continuum, 2005. ISBN 0826416292.

VAN DE MIEROOP, Marc. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* Vyd. 1. Praha: Academia, 2010. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-1832-8.

Zaniklé civilizace. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 2003. ISBN 80-86196-65-8.

11 RESUMÉ

This thesis is focused on the reign of the rulers of the 3rd dynasty of Ur. Before the reign of 3rd dynasty of Ur was Mesopotamia ruled by Akkadian kings, who made Mesopotamia unified. Akkadian empire was destroyed by Gutian kings. The period of Gutian reign was a period of chaos and devastation. They were successfully defeated by Utuchegal of Uruk. But his reign did not last long. His governor Ur-Nammu made himself independent and established new dynasty of rules, 3rd dynasty of Ur. This dynasty ruled Mesopotamia for one hundred and eight years. During eighteen years of his reign, he created from small territory a great empire. He is best known for creation code of law, which is the oldest law-code of the human history.

His successor Šulgi reigned for nearly half a century. He unified the empire by many reforms and good policy. His reign was a period of prosperity and relative peace. His successors were successful in military campaigns and the empire was still fully functional during their reigns. Last ruler of 3rd dynasty of Ur was Ibbi-Sin. He ruled for twenty-four years but in early years of his reign the empire began to decline. Most parts of kingdom became independent and his empire was shrink into small territory only around his capital city. After that was Ur destroyed by Elamites, Amorites and Gutians and Ibbi-Sin was brought in chains into Elam, where he probably died. About fall of empire was written a composition called Lament of Ur, which describes the conquest of Ur.

12 PŘÍLOHY

12.1 Seznam příloh

1. Supí stéla

(BRENTJES, Burchard. *Zlatý věk lidstva*. neočíslovaná strana, příloha č. 99)

2. Ur-Namuův zikkurat

2.1. (*Encyklopedie starověkého Předního východu*. str. 426)

2.2. (*Zaniklé civilizace*. str. 62)

3. Mapa říše III. dynastie z Uru

3.1. (DAHL, Jacob L. *The ruling family of Ur III Umma: a prosopographical analysis of an elite family in Southern Iraq 4000 years ago*. str. 6)

3.2. (VAN DE MIEROOP, Marc. *Dějiny starověkého Blízkého východu okolo 3000-323 př. Kr.* str. 84)

4. Mapa Amar-Sínova kanálu

(FRAYNE, Douglas. *Ur III period, 2112-2004*. str. 242)

5. Šu-Sínovo tažení do Simanumu

(FRAYNE, Douglas. *Ur III period, 2112-2004*. str. 289)

6. Milostná báseň pro Šu-Sína

(KRAMER, Samuel Noah. *Historie začíná v Sumeru: z nejstarších záznamů o projevech lidské kultury*. str. 210-211)

12.2 Přílohy

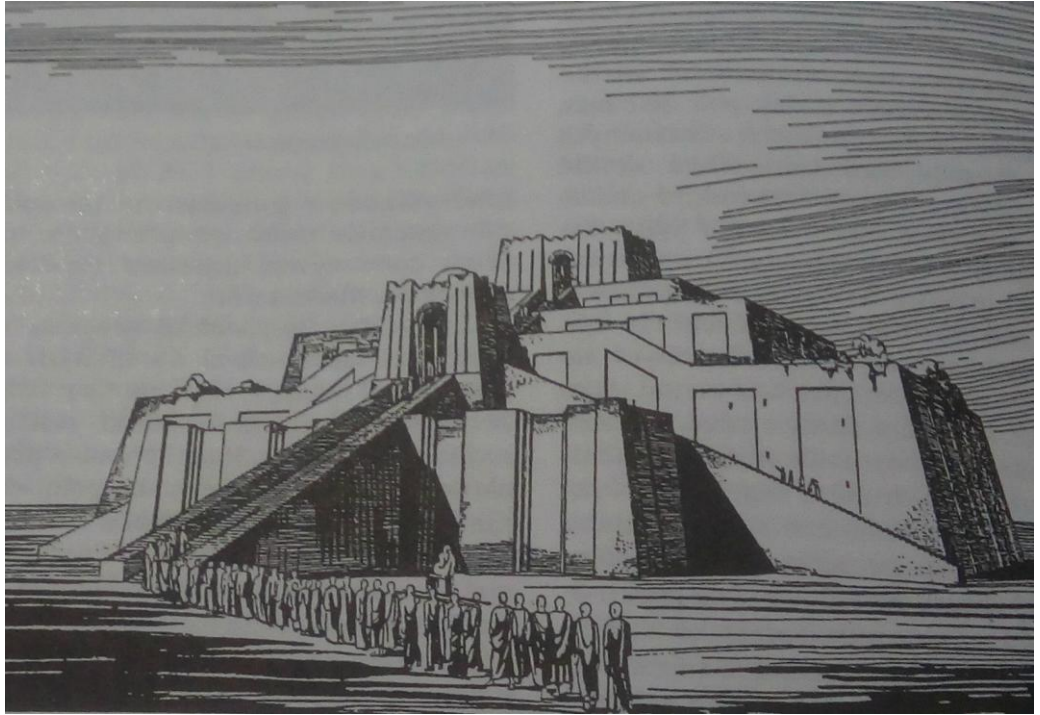
1. Supí stéla

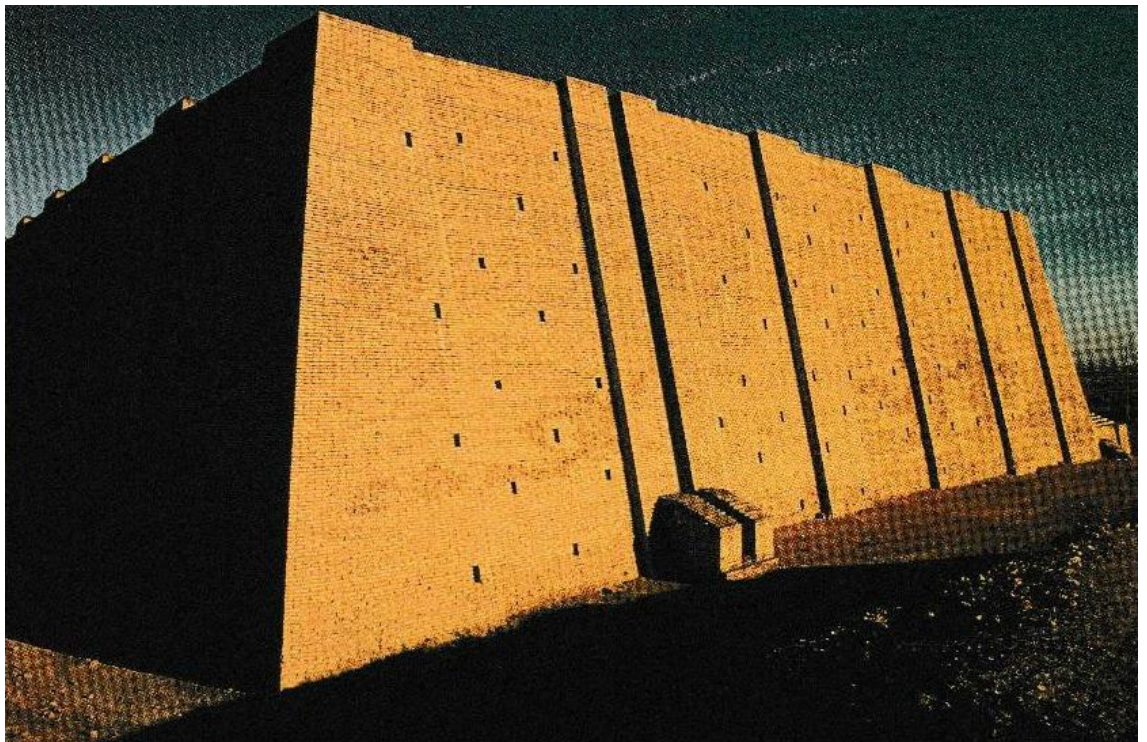

2. Ur-Namuŭv zikkurat

2.1

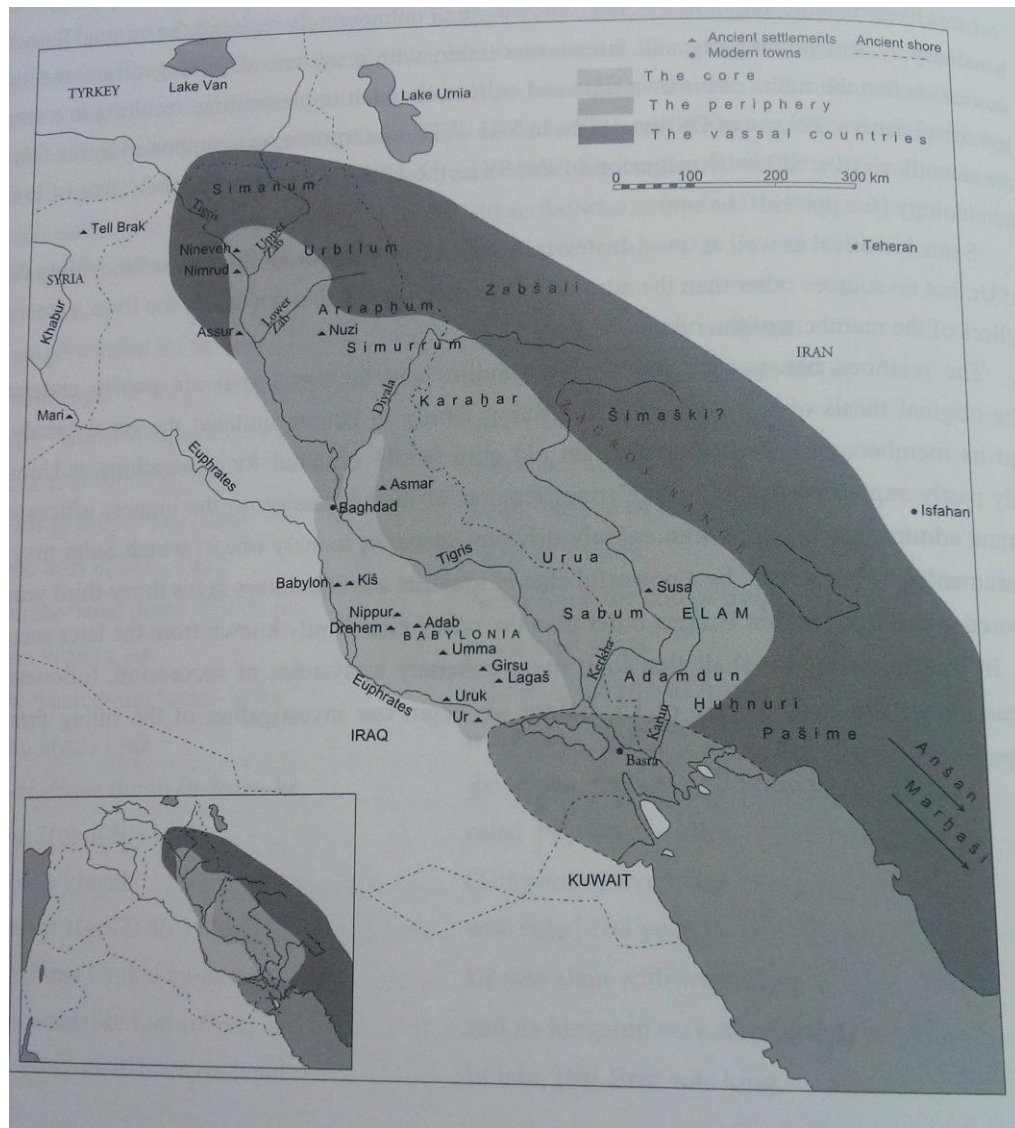

2.2

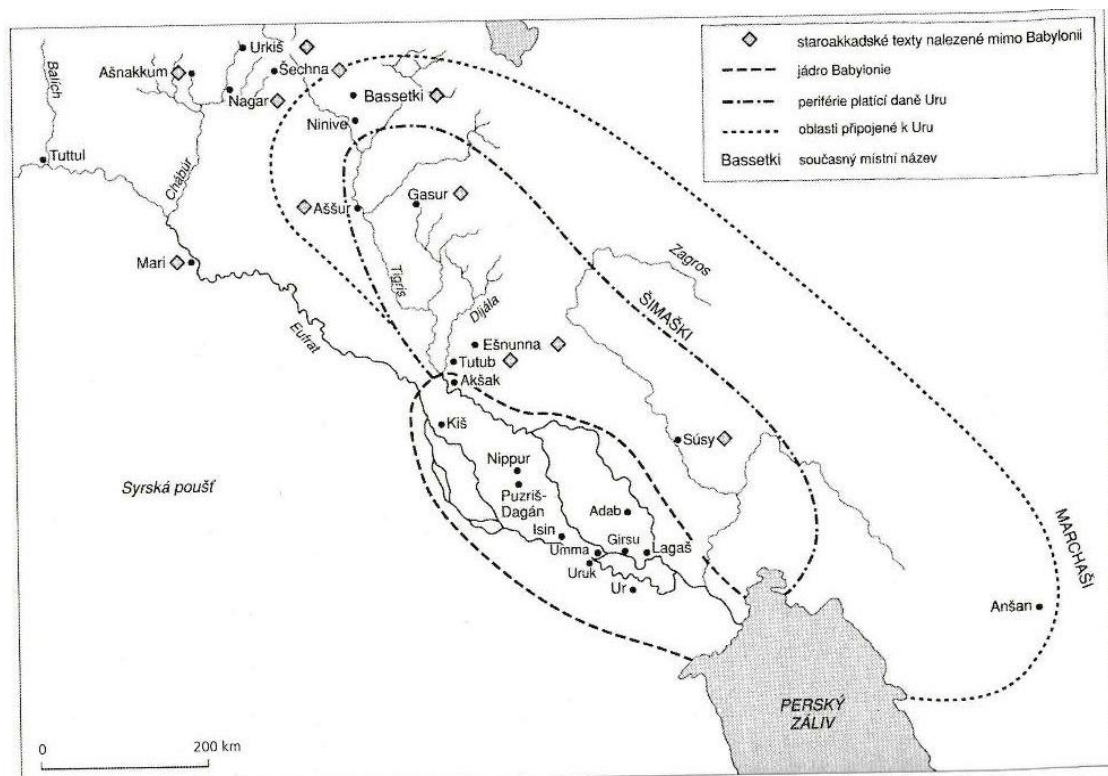

3. Mapa říše III. dynastie z Uru

3.1.

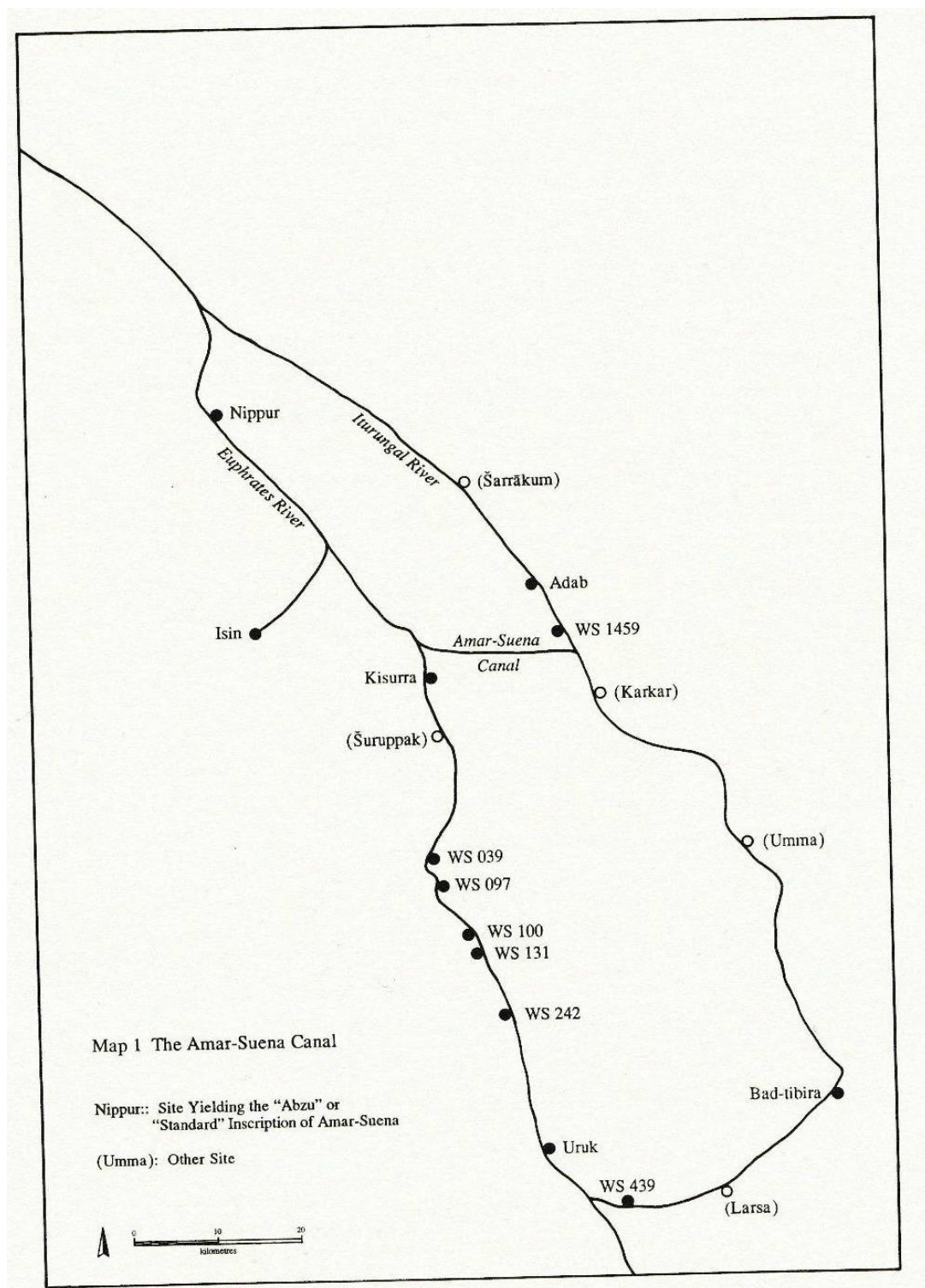

3.2

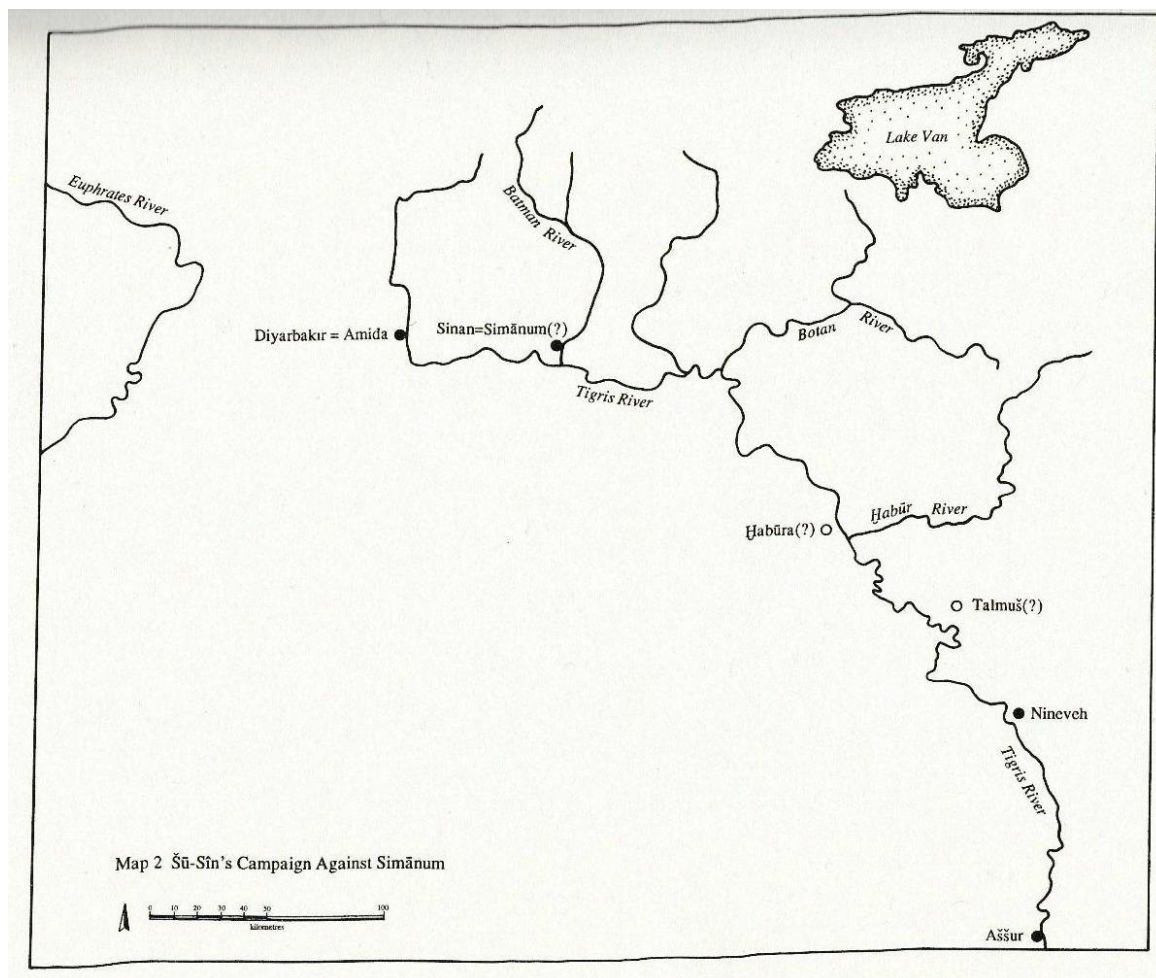

4. Mapa Amar-Sínova kanálu

5. Šu-Sínovo tažení do Simanumu

6. Milostná báseň pro Šu-Sína

*„Ženichu, mému srdci drahý,
příjemná je tvá krása, sladká jako med,
lve, mému srdci drahý,
veliká je tvá krása, sladká jako med.“*

*„Tys uchvátil mě, necht' v rozechvění stojím před tebou,
ženichu, kéž v ložnici bys přinesl mě,
tys uchvátil mě, necht' v rozechvění stojím před tebou,
lve, kéž v ložnici bys přinesl mě.“*

*„Ženichu, necht' smím tě polaskat,
můj sladký dotek je medu příjemnější,
a v ložnici, medem přesycené,
vychutnejme tvou krásu příjemnou,
lve, necht' smím tě polaskat,
můj sladký dotyk je medu příjemnější.“*

*„Ženichu, se mnou ses potešil,
ó, rci mé matce, pamlsky ti dá,
a otci mému, jenž ti dary dá!“*

„Tvou mysl, jak naladit tvou mysl, znám,

*ženichu, u nás do rána spi,
tvé srdce, jak potěšit tvé srdce, znám,
lve, u nás do rána spi!“*

*„A protože ty mě máš rád,
mně, prosím, své polaskání dej,
můj božský pane, pane, strážce můj,
Šu-Síne můj, jenž srdce těšíš Enlila,
mně, prosím, své polaskání dej!“*

*„Tvé místo, příjemné jak med, dej ruku, prosím, naň
slož ruku naň, jak gišban- plášť,
svou rukou sevři je jak gišban- sikin- plášť!“*